

ПОВТОРЕННЯ ЗАКОНУ

Розділ: **1** 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34

РОЗДІЛ: 1

- О**сь слова, що їх промовив Мойсей до всього Ізраїля по той бік Йордану, в пустині, в Араві, проти Суфу, між Параном і Тофелем, Ливаном, Хацеротом і Ді-Загавом;
- ² одинадцять день ходи від Хорива до Кадеш-Барне, дорогою через Сеїр-гори.
- ³ В сороковому році, в одинадцятому місяці, в перший день місяця Мойсей сказав до синів Ізраїля все, що Господь заповідав йому про них;
- ⁴ після того, як побив Сихона, аморійського царя, що жив у Хешбоні, та Ога, башанського царя, що жив у Аштароті біля Едреї.
- ⁵ По тому боці Йордану, в Моав-землі, почав Мойсей викладати цей закон, кажучи:
- ⁶ «Господь Бог наш промовив до нас на Хориві так: Доволі довго ви побули під цією горою.
- ⁷ Оберніться й рушайте: ідіть в аморійські гори й у всі сусідні краї; у степ, у гори й у долини, на південь і на берег моря, в край ханаанян і до Ливану, аж до великої ріки, ріки Ефрат.
- ⁸ Оце даю вам край у ваше посідання; йдіть і займіть землю, про яку клявся Господь батькам вашим, Авраамові, Ісаакові та Яковові, що оддасть їм і потомкам їхнім.
- ⁹ Того часу промовив я до вас: Не здолаю я один узяти на себе ваші тягарі.
- ¹⁰ Господь, Бог ваш, намножив вас так, що ви оце нині численні, як зорі небесні.
- ¹¹ Нехай Господь, Бог батьків ваших, додасть до вас тисячу разів стільки, скільки вас є, і благословить вас, як обіцяв вам.
- ¹² Але як же міг би я один нести ваші тягарі, ваші труднощі та ваші сварки?
- ¹³ Виберіть собі, отже, для ваших поколінь людей мудрих, кмітливих, досвідчених, і я поставлю їх головами над вами.
- ¹⁴ І ви мені відповідаючи, сказали: Добру річ радиш зробити.
- ¹⁵ Отож, я й узяв головних із ваших поколінь, людей мудрих та досвідчених, і настановив їх головами над вами, тисяцькими, соцькими, п'ятдесяцькими й десяцькими та правителями ваших поколінь.
- ¹⁶ Того ж самого часу я дав і суддям вашим такий наказ: Вислуховуйте справи ваших братів і судіть справедливо між будь-ким і його братом та чужинцем.
- ¹⁷ Коли судите, не зважайте на лице; вислухайте так малого, як і великого; нікого не страхайтеся, бо суд - Божий. А коли справа для вас занадто тяжка, передайте її мені, я її вислухаю.
- ¹⁸ І заповідав я вам того часу все, що ви мали чинити.

- 19 Ми рушили від Хориву і перейшли всю оту, що ви бачили, велику й страшну пустиню, по дорозі до аморійських гір, та й прибули, як заповідав нам Господь, Бог наш, аж до Кадеш-Барне.
- 20 І промовив я до вас: Дійшли ви аж до гір аморійських, що їх Господь, Бог наш, хоче нам дати.
- 21 Глянь, Господь, Бог твій, дає тобі в посідання цю землю; іди, займи її, як обіцяв тобі Господь, Бог батьків твоїх; не бійся, не падай духом.
- 22 Та ви всі приступили до мене і сказали: Пошлемо поперед себе людей, щоб вони розгледіли нам ту землю та й дали знати, якою дорогою нам підійматись і на які міста йти нам.
- 23 Подобалася мені ваша рада; і я вибрав з-поміж вас дванадцять чоловік, по чоловіку від покоління.
- 24 Пустились вони в дорогу й зійшли в гори та й дійшли до Ешкол-долини й розвідали її.
- 25 Вони, набравши з собою плодів землі, принесли їх до нас і дали нам таку вістку: Добра земля, що її Господь, Бог наш, хоче нам дати.
- 26 Та ви не схотіли йти і противилися слову Господа, Бога вашого;
- 27 і стали нарікати по ваших наметах та й промовляти: З ненависти до нас вивів нас Господь із Єгипетської землі, щоб віддати нас у руки аморіям та й вигубити нас.
- 28 І куди ж ото ми йдемо? Наші брати відняли в нас відвагу, коли сказали: люд, мовляв, там численніший та дебелиший за нас, міста великі й укріплені під небо, ба - навіть синів Анака ми бачили там!
- 29 А тоді я промовив до вас: Не лякайтесь і не бійтесь їх!
- 30 Господь, Бог ваш, що йде поперед вами, він сам воюватиметься за вас, цілковито, як це він учинив був з вами в Єгипетській землі перед вашими очима;
- 31 та й у пустині, де ти бачив, як Господь, Бог твій, ніс тебе, як чоловік носить свого сина, на всьому шляху, що ви його пройшли, заки дійшли до цього місця.
- 32 Та ви, не зважаючи на те, не хотіли вірити Господеві, Богові вашому,
- 33 який ішов поперед вами в дорозі, щоб підняти вам місце, де можна вам отаборитись: уночі в полум'ї, щоб показати вам дорогу, якою мали йти, а вдень у хмарі.
- 34 Коли Господь почув голос ваших розмов, розгнівався й поклявся словами:
- 35 Ніхто з цих людей, із цього злого роду не побачить тієї доброї землі, що її я поклявся дати вашим батькам,
- 36 крім Калева, сина Єфунне; він її побачить, і йому дам землю, що по ній ступав він, і його синам, бо він вірно йшов слідами за Господом.
- 37 Та й на мене через вас розгнівався Господь і сказав: І ти туди не ввійдеш!
- 38 Ісус Навин, твій слуга, - той увійде туди; йому додай відваги, бо він саме віддасть її у насліддя Ізраїлеві.
- 39 А ваші немовлятка, про яких ви казали, що стануть здобиччю, і діти ваші, що не вміють ще відрізнити добра від зла, - вони увійдуть туди, їм я дам її, і вони заволодіють нею.
- 40 Ви ж поверніться й рушайте в пустиню, дорогою до Червоного моря.
- 41 А ви відказали мені та й промовили до мене: Згрішили ми проти Господа, ми підемо в гори й битимемся, так, як заповідав нам Господь, Бог наш. І підперезав кожен із вас свою зброю, і вам захотілось необдумано пуститися в гори.

- ⁴² Але Господь сказав до мене: Промов до них: не йдїть і не бийтесь, бо не буде мене серед вас; то щоб не побили вас вороги ваші!
- ⁴³ Говорив я до вас, а ви не послухали; ви спротивились Господньому слову і, впершись, пустилися в гори.
- ⁴⁴ От і вийшли проти вас аморії, що живуть у тих горах, і гналися за вами роєм та й сікли вас від Сеїру до Хорми.
- ⁴⁵ Повернувшись, заходилися ви плакати перед Господом, але Господь не слухав вашого голосу й не зважав на вас.
- ⁴⁶ І пробули ви, живучи в Кадеші, довгий час.»

РОЗДІЛ: 2

«**П**отім повернулись ми й рушили в пустиню, шляхом до Червоного моря, як велів мені Господь, і обходили довго гори Сеїр.

- ² І промовив до мене Господь:
- ³ Годі вам ходити навкруги цих гір, поверніть на північ.
- ⁴ Ти ж повели людям: Оце маєте перейти край братів ваших, синів Ісава, що живуть у Сеїрі. Вони боятимуться вас, ви однак уважайте.
- ⁵ Не задирайтеся з ними; бо не дам вам ні п'яді їхньої землі, тому що Сеїр-гори віддав я Ісавові на власність.
- ⁶ Харчі купите в них за гроші, щоб ви мали що їсти, та й води придбаєте в них за гроші, щоб мали що пити.
- ⁷ Бо Господь, Бог твій, благословив тебе в усякій ділі рук твоїх, піклувався твоєю мандрівкою по тій великій пустині: ось уже сорок років Господь, Бог твій, був з тобою; нічого не бракувало тобі.
- ⁸ І пройшли, поодаль від наших братів, синів Ісава, що живуть у Сеїрі; звернувши з шляху на Араву, на Елат і на Еціон-Гевер, ми пустилися дорогою в Моав-пустиню.
- ⁹ І промовив до мене Господь: Не зачіпай Моава й не починай війни з ним, бо не дам тобі ні клептика з їхньої землі в посідання; я віддав бо Ар синам Лота в посілість.
- ¹⁰ Спершу там жили емії, люд великий, численний і дебелий, як анакії;
- ¹¹ за рефаїв уважали їх, як і анакіїв; моавитяни ж зуть їх еміями.
- ¹² А в Сеїрі жили спершу хорїї; їх вигнали були сини Ісава й винищили перед собою, оселившись на їхньому місці, так, як це зробив Ізраїль у землі, що її дав йому Господь у посілість.
- ¹³ Тож вставайте й переправляйтеся через потік Зеред. І ми перейшли потік Зеред.
- ¹⁴ Того ж часу, що йшли ми від Кадеш Барне, аж поки перейшли потік Зеред, було 38 років, поки не зник із табору весь рід вояків, як поклявся був їм Господь.
- ¹⁵ Сама рука Господня була проти них, щоб вигубити їх із табору дощенту.
- ¹⁶ І коли всі придатні до війни люди повимирали з-поміж народу,
- ¹⁷ Господь промовив до мене так:
- ¹⁸ Ти збираєшся сьогодні перейти через границю Моава, тобто Ар,
- ¹⁹ і наблизитися проти синів Аммона; не зачіпай їх, ані не починай війни з ними, бо не дам тобі нічого в посідання з землі синів Аммона: я віддав її синам Лота в посілість.
- ²⁰ Ця земля теж уважалась землею рефаїв, і рефаї жили в ній спершу; аммонії зуть їх замзуміями;

- 21** люд це великий, численний і дебелий, як анакії, та вигубив їх Господь перед аммоніями, які прогнали їх і оселились на їхньому місці.
- 22** Так, як учинив був синам Ісава, що живуть у Сеїрі, знищивши перед ними хорїїв; ті прогнали їх і живуть досі на їх місці.
- 23** Так само, як і аввіїв, що жили хуторами аж до Гази, винищили й оселились на їхніх місцях кафторії, що вийшли з Кафтору.
- 24** Тож уставайте, рушайте в дорогу і переходьте через потік Арнон: ось я віддаю тобі в руки Сихона, царя хешбонського, аморія, разом з його землею; починай підбій, іди війною на нього!
- 25** Нинішнього дня почну наводити твій жах і страх на всі народи під небесами; як тільки почують вістку про тебе, дрижатимуть і тремтітимуть перед тобою.
- 26** Тоді послав я посланців з Кедемот-пустині до Сихона, хешбонського царя, з мирними словами, кажучи:
- 27** Дозволь мені перейти через твою землю; я йтиму тільки по дорозі, не звертаючи, ні праворуч, ні ліворуч.
- 28** Харчі за гроші продаватимеш мені, щоб я мав що їсти, та й воду даватимеш мені за гроші, щоб я мав що пити. - Дай мені тільки перейти,
- 29** як це вчинили мені сини Ісава, що живуть в Сеїрі, і моавитяни, що живуть в Арі, поки не переправлюсь через Йордан у землю, що її Господь, Бог наш, хоче нам дати.
- 30** Але Сихон, цар хешбонський, не захотів перепустити нас через свою землю, бо Господь, Бог твій, зробив його дух запеклим, а серце його твердим, щоб віддати його тобі в руки, як воно і є сьогодні.
- 31** І промовив тоді Господь до мене: Ось я віддаю тобі на поталу Сихона і його землю; починай, займай його землю.
- 32** І виступив Сихон проти нас, він сам і увесь його люд, до бою під Ягцою.
- 33** Та Господь Бог віддав його на поталу, й ми побили його й синів його та увесь люд його.
- 34** Ми тоді забрали всі його міста, та й піддали знищенню кожне місто, чоловіцтво, жіноцтво й дітей, та й не залишили живим нікого.
- 35** Тільки скотину взяли ми для себе як здобич та луп по містах, що їх ми звоювали.
- 36** Від Ароеру, що на берегах Арнон-поток, та й міста, що в долині, аж до Гілеаду не було міста, яке було б для нас неприступним; все віддав нам Господь, Бог наш.
- 37** Тільки до землі синів Аммона ти не наближався, ані до всієї долини Яббок-поток, ані до міст у горах: усе так, як Господь, Бог наш, заповідав нам.»

РОЗДІЛ: 3

- «І** повернули ми й почали сходити вгору башанським шляхом; і виступив проти нас Ог, цар башанський, він сам і увесь його люд, до бою під Едреї.
- 2** Та Господь промовив до мене: Не лякайся його, бо я віддам тобі його в руки, його й увесь люд його та всю землю; і вчиниш з ним те, що вчинив еси з Сихоном, царем аморійським, який жив у Хешбоні.
- 3** І віддав Господь, Бог наш, нам у руки так само Ога, башанського царя, і увесь його люд, і побили ми його так, що не зісталось нікого живим.
- 4** Зайняли ми тоді всі його міста; не було міста, щоб ми не взяли від них: шістдесят міст, увесь край Аргов, царство Ога у Башані.

- ⁵ Всі ці міста були укріплені високими мурами, брамами й засувами, крім того ще багато інших неукріплених.
- ⁶ І піддали ми їх знищенню, як це ми зробили з Сихоном, царем хешбонським, віддавши на смерть по всіх містах чоловіцтво, жіноцтво й дітей,
- ⁷ а всю скотину й луп по містах забрали як здобич для себе.
- ⁸ Отак забрали ми тоді з рук обох аморійських царів землю, що по той бік Йордану, від Арнон-поток до Хермон-гори.
- ⁹ Сидонії звать Хермон Сірйоном; аморії ж називають його Сеніром;
- ¹⁰ усі міста, що на рівнині, увесь Гілеад і увесь Башан до Салхи та й до Едреї, міста в царстві Ога в Башані.
- ¹¹ Тільки Ог, башанський цар, лишився живим з останніх рефаїв; ліжко його, ліжко залізне, можна й досі бачити в Раббі, в синів Аммона; дев'ять ліктів завдовжки й чотири лікті завширш, по звичайному людському ліктю.
- ¹² Тож цю землю ми зайняли з того часу. (Полосу) від Ароеру, що над Арнон - потоком і половину Гілеад-гори; їхні міста віддав я рувимлянам та гадіям;
- ¹³ а що зосталося з Гілеаду й увесь Башан, царство Ога, віддав я половині з покоління Манассії, весь край Аргов. Увесь цей Башан зветься землею рефаїв.
- ¹⁴ Яір, син Манассії, зайняв увесь край Аргов до границі гешуріїв та маахатіїв і назвав ті місця башанські, за своїм іменем, «Села Яіра», посьогодні.
- ¹⁵ Махірові ж дав я Гілеад.
- ¹⁶ А рувимлянам та гадіям я дав (землю) від Гілеаду аж до Арнон-річки разом з її берегами і аж до Яббок - потоку, границі синів Аммона,
- ¹⁷ і Араву і Йордан як межу, від Кіннерета аж до Арава-мор'я, тобто до Соляного мор'я, що на схилах Пізга - спадів на схід сонця.
- ¹⁸ Ще заповідав я вам того часу таке: Господь, Бог ваш, дав вам цю землю в посідання; тож виступайте збройно всі, здатні до війни, попереду своїх братів, синів Ізраїля.
- ¹⁹ Тільки ваші жінки й діти ваші та й скотина ваша - знаю, що в вас її багато - залишаться у ваших містах, що їх я дав вам,
- ²⁰ аж поки Господь, Бог ваш, дасть вашим братам спокій, як вам, і вони займуть і собі землю, що Господь, Бог ваш, хоче їм дати по той бік Йордану; тоді вернеться кожен із вас до своєї власности, що її я вам дав.
- ²¹ А Ісусові заповідав я того часу так: Ти бачив на свої власні очі все, що Господь, Бог ваш, учинив з отими обома царями; так учинить Господь з усіма царствами, куди ти прийдеш.
- ²² Не лякайтесь їх: бо Господь, Бог ваш, він за вас воює.
- ²³ Благав я Господа того часу словами:
- ²⁴ Господи, мій Владико, ти почав показувати слугі твому твою велич і твою потужну руку: який бо справді бог, чи то на небі, чи на землі, спромігся б здійснити діла, як твої діла, і, як твої, великі вчинки?
- ²⁵ Тож дозволь, молю, перейти та побачити ту гарну землю, що по тім боці Йордану, оті прекрасні гори й Ливан.
- ²⁶ Та Господь розгнівався на мене через вас і не схотів слухати мене, ба навіть і сказав до мене: Буде з тебе. Не говори мені більше про це.
- ²⁷ Зійди на верх Пізга-гори й підведи очі свої на захід і на північ, і на південь, і на схід; і добре подивись, бо за Йордан ти не перейдеш.

²⁸ Передай провід Ісусові, підбадьор його, додай йому відваги, бо він перейде на чолі цього люду, й він віддасть їм у насліддя землю, що її ти бачиш.

²⁹ Оттак ми перебували в долині напроти Бет-Пеора.»

РОЗДІЛ: 4

«**П**ослухай же тепер, Ізраїлю, про заповіді й рішення, що їх навчав я вас виконувати, щоб ви жили й увійшли та й заволоділи землею, яку дає вам Господь, Бог батьків ваших.

² Не додавайте нічого до того, що я вам заповідаю, і не віднімайте нічого, пильнуючи заповіді Господа, Бога вашого, які я вам заповідаю.

³ Ви ж бачили на власні очі, що Господь сподію в Ваал-Пеорі; бо всіх, хто ходив слідом за Ваал-Пеором, вигубив Господь, Бог твій, з-поміж вас.

⁴ А ви, які держалися Господа, Бога вашого, ви всі живі посьогодні.

⁵ Ось (глянь) навчав я вас заповідей і рішень, як це заповідав мені Господь, Бог мій, щоб ви виконували їх точно в землі, до якої прийдете, щоб її зайняти.

⁶ Пильнуйте ж і виконуйте їх, бо це стане немов би ваша мудрість і ваш розум перед очами народів, які чутимуть про всі ці установи, щоб (вони) говорили: справді, мовляв, мудрі й розумні люди - оцей великий народ!

⁷ Бож де на світі такий великий народ, що мав би таких близьких до себе богів, як Господь, Бог наш, коли тільки закликаємо його?

⁸ Де на світі такий великий народ, що мав би такі справедливі установи й рішення, як увесь цей закон, що його я сьогодні даю?

⁹ Тільки бережися та зважай добре, щоб ти не забув усього того, що бачив на власні очі, та й щоб воно кріпко засіло в твоєму серці по всі дні твого життя; ти перекажеш це твоїм синам і синам твоїх синів;

¹⁰ про той день, як ти стояв перед Господом, Богом твоїм, під Хоривом, коли промовляв до мене Господь: Збери мені люд цей і я проголошу їм свої слова, щоб вони навчилися мене боятися по всі дні свого життя на землі та й щоб навчили своїх дітей.

¹¹ Ви приступили тоді та й поставали під горою; а гора палала полум'ям аж під саме небо: серед темряви, хмар і мороку.

¹² І промовив до вас Господь із полум'я; голос його слів чули ви добре, та ніякої постаті не бачили; тільки голос було чути.

¹³ Він об'явив вам свій завіт, якого велів вам дотримуватися, десять заповідей, і написав їх на двох кам'яних таблицях.

¹⁴ А мені заповідав Господь того часу навчати вас установ і велінь, аби ви їх виконували на землі, в яку оце маєте ввійти, щоб заволодіти нею.

¹⁵ А що ви не бачили ніякої постаті в той день, коли з полум'я промовляв до вас Господь на Хориві, то вважайте добре,

¹⁶ подобу ви не зледащили та не взяли виробляти собі тесаного боввана, подобу якоїсь постаті, як от постаті жіночої або чоловічої,

¹⁷ подобу тварини, що на землі, подобу якогось крилатого птаха, що літає попід небесами,

¹⁸ подобу якоїсь тварини, що повзає по землі, подобу якоїсь риби, що в воді під землею;

- 19** та щоб, коли зведеш очі до неба й, побачивши сонце, місяць та зорі, всю оздобу небес, не скортіло тебе припасти лицем до землі перед ними й служити їм, що їх Господь, Бог твій, дав (на послугу) для всіх народів під цілим небом.
- 20** Вас же взяв Господь і вивів із залізного горнила, Єгипту, щоб ви стали його власним народом, як воно й є нині.
- 21** А на мене розгнівався Господь через вас і поклявся, що я не перейду через Йордан і що не ввійду в гарну землю, яку Господь, Бог твій, хоче тобі дати в насліддя.
- 22** Так! Я умру в оцій землі, не доведеться мені перейти Йордану; а ви перейдете й займете ту гарну землю.
- 23** Вважайте, щоб не забули за союз, що його Господь, Бог ваш, заключив з вами, та щоб не витесали собі якогось кумира, подобу чогонебудь, що Господь, Бог твій, заборонив тобі;
- 24** бо Господь, Бог твій, - вогонь жерущий, він - Бог ревнивий!
- 25** Як же ви, зродивши синів та внуків, і постарівшись на землі, зледащієте й витешете собі якогось боввана, подобу будь-чого, та й зробите зло в очах Господа, Бога вашого, і тим розгніваєте його,
- 26** то я кличу сьогодні небеса й землю за свідків проти вас, що ви певно і скоро пропадете з землі, куди, перебрівши Йордан, ви простуєте, щоб зайняти її; недовго поживете в ній, бо будете дощерця вигублені.
- 27** Господь порозсіває вас між народами, й залишиться вас мало серед народів, куди вас приведе Господь.
- 28** Ви служитимете там богам, ділу рук людських, дереву та каменю, що не бачать і не чують, не їдять і не нюхають.
- 29** Але й там шукатимеш Господа, Бога свого; а знайдеш (його), щоб тільки ти шукав його всім серцем і всією своєю душею.
- 30** Коли ж стане тобі скрутно й коли опадуть тебе всі ці лиха, ти при кінці днів повернешся до Господа, Бога твого, і послухаєш його голос.
- 31** Бо Господь, Бог твій, милостивий Бог; він не полишить тебе й не знищить, та й не забуде за союз із твоїми батьками, що про нього клявся їм.
- 32** Спитай лише про давні часи, що були перед тобою, з того дня, коли створив Бог людину на землі, та й від одного краю небес аж до другого, чи сталося колись щось таке велике або чи було колись чути щось подібне!
- 33** Хіба чув якийсь народ голос Божий, що промовляв із полум'я, як ти це чув, а зоставсь живим?
- 34** Або хіба пробував якийсь бог прийти, щоб вибрати собі народ з-поміж іншого народу, досвідом, дивами й чудесами, війною та потужною рукою і простягнутим рам'ям та великими страхіттями, як оце все вчинив для вас Господь, Бог ваш, перед вашими очима в Єгипті?
- 35** Тобі воно було показане, щоб ти знав, що Господь - то Бог, що нема другого, крім нього.
- 36** З небес він дав тобі почути свій голос, щоб тебе навчити, і показав тобі на землі свій великий вогонь і з-посеред полум'я ти чув його слова.
- 37** Тому що він любив твоїх батьків, він вибрав їхнє потомство після них і сам своєю присутністю та своєю великою силою вивів тебе з Єгипту,
- 38** щоб прогнати з-перед тебе народи, куди більші й куди сильніші від тебе, щоб привести тебе й дати тобі у власність їхню землю, як це й є сьогодні.
- 39** Тож зятям тепер добре й візьми собі до серця, що Господь - то Бог, на небесах

угорі й на землі внизу, та й іншого немає, крім нього.

⁴⁰ Пильнуй же його установи і його заповіді, які заповідаю тобі сьогодні, щоб добре було тобі й твоїм синам та щоб довгий був твій вік на землі, яку Господь, Бог твій, дає тобі навіки.»

⁴¹ Тоді Мойсей відділив три міста по тім боці Йордану, на схід сонця,

⁴² щоб міг туди втекти убивця, що ненароком убив свого ближнього, на якого раніше не ворогував, і щоб, утікши в одне з тих міст, міг залишитися живим:

⁴³ Бецер у пустині, на високорівні, для рувимлян, Рамот у Гілеаді для гадіїв; і Голан у Башані для манассіян.

⁴⁴ Оце закон, що його виклав Мойсей перед синами Ізраїля:

⁴⁵ це приписи, установи й рішення, що їх Мойсей проголосив синам Ізраїля по їхньому виході з Єгипту,

⁴⁶ по тім боці Йордану, в долині, проти Бет-Пеору, в землі Сихона, аморійського царя, що жив у Хешбоні, а якого побили Мойсей та сини Ізраїля по виході з Єгипту.

⁴⁷ Вони зайняли землю його й землю Ога, башанського царя, двох царів аморійських, що по тім боці Йордану, на схід сонця,

⁴⁸ від Ароеру, що на березі Арнон-поток аж до Сіон-гори, тобто Хермону;

⁴⁹ з усім зайорданським степом на сході, аж ген до Арава-моря біля стіп Пізга-схилів.

РОЗДІЛ: 5

Скликав Мойсей усього Ізраїля й промовив до нього: «Слухай, Ізраїлю, установи й рішення, що їх оце сьогодні виголошую до твоїх вух, вивчай і пильнуй їх, щоб виконували їх.

² Господь, Бог наш, заключив з нами союз на Хорив-горі.

³ Не з нашими батьками заключив союз цей, а з нами, таки з нами, що ось тутечки сьогодні всі живі.

⁴ Віч-на-віч розмовляв Господь з вами на горі з-посеред полум'я.

⁵ Я тоді стояв між Господом та вами, щоб об'явити вам слово Господнє, бо ви злякалися перед вогнем і не зійшли на гору. Він же сказав:

⁶ Я - Господь, Бог твій, що вивів тебе з Єгипетської землі, з дому неволі.

⁷ Нехай не буде в тебе інших богів, крім мене.

⁸ Не робитимеш собі ніякого тесаного боввана, подобину того, що на небі вгорі, ані того, що на землі внизу, ні того, що в водах під землею.

⁹ Не падатимеш ниць перед ними й не служитимеш їм, бо я - Господь, Бог твій, ревнивий Бог, що караю беззаконня батьків на дітях до третього й четвертого покоління, тих, що ненавидять мене,

¹⁰ і творю милість до тисячного покоління тим, що люблять мене й мої заповіді бережуть.

¹¹ Не вимовлятимеш імени Господа, Бога твого, надармо, бо Господь не вважатиме безвинним того, хто закликає ім'я його надармо.

¹² Додержуй день суботній, святкуючи його, як заповідав тобі Господь, Бог твій.

¹³ Шість день можна тобі працювати й робити всяке твоє діло;

¹⁴ сьомий же день - відпочинок Господеві, Богові твоєму; не робитимеш ніякого діла сам, ані твій син; ані дочка твоя, ні раб твій, ні рабиня твоя, ані приходень, що у воротях у тебе, щоб твій раб і твоя рабиня спочили, як і ти.

- 15** Пам'ятай; що ти був рабом у Єгипетській землі і що Господь, Бог твій, вивів тебе звідтіля потужною рукою і простягнутим рама'м; тим і заповідав тобі Господь святкувати день суботній.
- 16** Шануй батька твого й матір твою, як заповідав тобі Господь, Бог твій, щоб довго тобі жити й бути щасливим на землі, що її Господь, Бог твій, дає тобі.
- 17** Не вбивай.
- 18** Не чужолож.
- 19** Не кради.
- 20** Не свідчи неправдиво проти твого ближнього.
- 21** Не пожадай жінки твого ближнього. Не зазіхай на дім твого ближнього, ні на поле його, ні на раба, ні на рабіню його, ні на вола, ні на осла його, ні на будь-що, що належить до твого ближнього.
- 22** Оці слова промовив Господь до всієї вашої громади під горою, з-серед полум'я, з хмар і з темряви, грімким голосом, і не додавав до них нічого. Написав він їх на двох кам'яних таблицях і дав їх мені.
- 23** Якже ви почули голос із-посеред темряви, а гора запалала полум'ям, тоді ви всі приступили до мене, всі родоначальники ваших поколінь і старші ваші,
- 24** і промовили до мене: Ось Господь, Бог наш, показав нам свою славу й свою велич, та й голос його з-посеред полум'я ми чули. Тепер ми впевнилися, що Господь заговорив до людини, й вона може зостатися живою.
- 25** Отже, чого ж би нам вмирати? Таж оце величезне полум'я пожере нас! Коли нам довше доведеться слухати голос Господа, Бога нашого, помремо.
- 26** Хто ж бо, справді, між усіма смертними чув колись, як ми, голос Бога живого, який говорив з-посеред полум'я, і зостався живим?
- 27** Приступи ти і слухай усе, що Господь, Бог наш, говоритиме; а потім ти перекажеш нам усе, що Господь, Бог наш, промовить до тебе, і ми вислухаємо й виконаємо.
- 28** Почув Господь ваші слова, як ви промовляли до мене, і сказав мені: Чув я слова цього народу, який говорив до тебе; все, що вони казали, добре.
- 29** Якби ж то в них та було таке серце, щоб мали острах передо мною та й завжди пильнували всіх моїх заповідей! Вони були б щасливі, вони самі й діти їхні, повіки!
- 30** Піди лишень, скажи їм: Вернітесь до своїх наметів!
- 31** А ти залишишся тут коло мене, бо я хочу викласти тобі всі заповіді, установи й рішення, що маєш їх навчити, щоб вони виконували їх на землі, яку даю їм у посілість.
- 32** Пильнуйте ж та робіть, як заповідав вам Господь, Бог ваш; не відступаєте ні праворуч, ні ліворуч.
- 33** Ви мусите в усьому ходити дорогою, яку заповідав вам Господь, Бог ваш, щоб жити вам і зазнати щастя та довгого віку на землі, що її займете.»

РОЗДІЛ: 6

«Ось заповіді, установи й рішення, що їх Господь, Бог ваш, велить навчити вас, щоб ви виконували їх у землі, в яку ви маєте перейти, щоб її зайняти;

2 щоб ти боявся Господа, Бога твого, та й пильнував усі установи й заповіді його, що наказую тобі, ти сам і твій син і син твого сина, по всі дні життя твого, щоб довголітнім тобі бути.

- ³ Слухай же, Ізраїлю, і вважай, щоб ти виконував їх, щоб був щасливий та щоб розмножились ви вельми, як обіцяв тобі Господь, Бог твоїх отців, на землі, що тече медом та молоком.
- ⁴ Слухай, Ізраїлю, Господь Бог наш, Господь єдиний.
- ⁵ Любитимеш Господа, Бога твого, всім серцем твоїм і всією душею твоєю, і всією силою твоєю.
- ⁶ Оці слова, що їх я заповідаю тобі сьогодні, мусять бути в твоєму серці.
- ⁷ Ти накажеш про них твоїм синам і говоритимеш про них, сидівши в хаті й ідучи в дорогу та лягаючи й устаючи;
- ⁸ і прив'яжеш їх на знак собі на руку та й вони будуть налобником у тебе між очима,
- ⁹ і напишеш їх на одвірках твого дому й на твоїх воротах.
- ¹⁰ Як же приведе тебе Господь, Бог твій, у землю, що про неї клявся батькам твоїм, Авраамові, Ісаакові й Якову, що дасть тобі; великі та гарні міста, що їх ти не будував;
- ¹¹ хати, сповнені всякого добра, якого ти не нагромадив; викопані, та не тобою, копанки; виноградники й оливкові гаї, яких ти не садив, та зможеш їсти з них досита;
- ¹² вважай тоді, щоб не забув про Господа, що вивів тебе з Єгипетської землі, з дому неволі.
- ¹³ Господа, Бога твого, будеш боятися, йому служитимеш і його ім'ям будеш клястися.
- ¹⁴ Ви не смієте ходити за іншими богами, за богами народів, що довкруги вас;
- ¹⁵ бо Господь, Бог твій, що посеред тебе, ревний Бог: щоб не запалав на тебе гнівом Господь, Бог твій, і не винищив тебе з лиця землі.
- ¹⁶ Не спокушайте Господа, Бога вашого, як спокушали ви його коло Масси.
- ¹⁷ Дотримуйте старанно заповідей Господа, Бога вашого: приписів та установ його, що їх він заповідав тобі.
- ¹⁸ Чини те, що праве, й те, що добре перед очима в Господа, щоб було тобі добре та й щоб ти увійшов і зайняв гарну землю, що про неї клявся Господь батькам твоїм,
- ¹⁹ прогнавши з-перед тебе всіх твоїх ворогів, як Господь обіцяв тобі.
- ²⁰ Як же колись твій син питає тебе: Що то за приписи, установи й рішення, що Господь, Бог наш, заповідав вам? -
- ²¹ Ти скажеш синові твоєму: Рабами були ми в фараона в Єгипті, та Господь вивів нас потужною рукою з Єгипту.
- ²² І зробив Господь перед нашими очима в Єгипті знаки і чудеса великі й злощасні для фараона й для всього дому його;
- ²³ а нас вивів на те звідтілля, щоб привести й дати нам землю, що про неї клявся він батькам нашим.
- ²⁴ І повелів нам Господь виконувати всі ці установи з пошани до Господа, Бога нашого, нам надобре по всякий час, і щоб зберегти нас живими, як це (робить) посьогодні.
- ²⁵ І це буде наша праведність супроти Господа, Бога нашого, коли пильно виконаємо всі ці заповіді, як він нам заповідав.»

РОЗДІЛ: 7

«Коли Господь, Бог твій, впровадить тебе в землю, в яку ти йдеш, щоб зайняти її, і прожене перед тобою численні народи: хеттитів, гіргашіїв, аморіїв, ханаанян, перізіїв, хіввіїв і євусіїв, сім народів, більших і сильніших за тебе,

² і як віддасть їх Господь, Бог твій, тобі на поталу, ти їх поб'єш і піддаси цілковитому знищенню; не укладатимеш з ними союзу та не матимеш пощади до них.

³ Не будеш своячитися з ними: не віддаси дочки твоєї для його сина, і дочки його не братимеш для свого сина,

⁴ бо вона відхилила б твого сина від мене, й він служив би іншим богам, і тоді гнів Божий запалав би на вас і вигубив би вас притьмом.

⁵ Ви ось що маєте чинити з ними: жертovníки їхні зруйнуюте, стовпи їхні порозбивайте, святі їхні палі поторощіте, а тесаних їх бовванів спаліте вогнем.

⁶ Бо ти народ святий у Господа, Бога твого; тебе вибрав Господь, Бог твій, щоб ти був для нього вартісним народом поміж усіма народами, що на землі.

⁷ Не тому, що ви численніші від інших народів, полюбив вас Господь і вибрав вас, ви ж бо найменший з усіх народів, -

⁸ а з любови до вас і щоб здійснити клятву, якою він клявся батькам вашим, вивів вас Господь потужною рукою й визволив вас із дому неволі, з руки фараона, єгипетського царя.

⁹ Знай же, що Господь, Бог твій, то правдивий Бог; Бог вірний, що дотримує союз і ласку по тисячні покоління для тих, що його люблять і пильнують заповіді його;

¹⁰ а тому, хто ненавидить його, відплачує, гублячи його; не зволікає супроти того, хто його ненавидить, а відплачує незабарно.

¹¹ Отож, пильнуй заповіді та установи й рішення, що їх наказую я тобі сьогодні виконувати.

¹² От тоді й буде: за те, що ви слухатиметеся цих розпоряджень і пильно виконуватимете їх, Господь, Бог твій, додержить тобі союз і ласку, якою клявся твоїм батькам.

¹³ Він полюбить тебе, поблагословить і розмножить тебе; поблагословить плід твого лона й плід твоєї землі, твоє зерно й твоє вино і твою олію, та й приплід твоєї худоби і приріст твоєї отари на землі, про яку він клявся твоїм батькам, що дасть тобі.

¹⁴ Будеш благословен понад усіма народами; неплідного чи неплідної не буде в тебе, ані в твоєї скотини.

¹⁵ Господь відверне від тебе всяку недугу, й погубні єгипетські пошесті, що їх знаєш, на тебе не нашле, а напустить їх на тих усіх, що тебе ненавидять.

¹⁶ Ти вигубиш усі народи, які Господь, Бог твій, віддасть тобі на поталу; твоє око нехай не жалує їх, і їхнім богам не служи, бо це було б петлею для тебе.

¹⁷ А якби ти в своїм серці намислив: Таж ці народи багато численніші від мене! Як же де я здолаю прогнати їх?

¹⁸ - то не бійся їх! Згадай тільки, що зробив Господь, Бог твій, з фараоном і з усіма єгиптянами;

¹⁹ великі кари, що їх ти бачив власними очима, знаки й чудеса й потужну руку та простягнуте ра́м'я, якими Господь, Бог твій, вивів тебе. Саме так Господь, Бог твій, зробить з усіма народами, що їх ти боїшся.

²⁰ Навіть шершенів Господь, Бог твій, на них нашле, поки не вигубить і тих, що zostались або поховались перед тобою.

²¹ Не лякайся їх! Бо Господь, Бог твій, посеред тебе, великий і страшний Бог.

- ²² Господь, Бог твій, прожене ці народи поволі з-перед тебе; не можна тобі знищити їх нараз, щоб не намножилося проти тебе дикого звіря.
- ²³ Господь, Бог твій, віддасть їх тобі на поталу й внесе між ними великий нелад, аж поки не вигубить їх.
- ²⁴ Він віддасть тобі в руки їхніх царів, ти зітреш їх ім'я з-під небес; ніхто з них не встоїться проти тебе, поки їх не знищиш.
- ²⁵ Тесані подобі їхніх богів попалиш вогнем, не зазіхатимеш на срібло й золото, що на них, і не братимеш собі, щоб не потрапити в пастку, бо це гидота перед Господом, Богом твоїм.
- ²⁶ Не вноситимеш гидоти до себе в хату, щоб не стати проклятим, як і вони; будеш мерзитися всіма силами й гидуватимеш ними, бо вони приречені на прокляття.»

РОЗДІЛ: 8

«Всі заповіді, що їх заповідаю тобі сьогодні, виконуйте пильно, щоб ви були живі й розросталися та щоб увійшли й зайняли землю, про яку Господь клявся вашим батькам.

² Спогадай увесь той шлях, що ним водив тебе Господь, Бог твій, за цих сорок років у пустині, щоб упокорити тебе, щоб випробувати тебе, щоб довідатися, що в твоєму серці, чи додержуватимеш заповіді його, чи ні.

³ Він упокоряв тебе, морив тебе голодом та годував манною, про яку не знав ні ти, ні твої батьки; щоб ти пізнав, що не тільки хлібом живе людина, але всім, що виходить з уст Господніх, може жити людина.

⁴ Одежа твоя не зношувалась на тобі і твої ноги не попухли за отих сорок літ.

⁵ Тож признайся в своєму серці, що як чоловік виховує свого сина, так Господь, Бог твій, виховує тебе.

⁶ А ти мусиш додержувати заповіді Господа, Бога твого, ходити дорогами його й боятися його.

⁷ Бо Господь, Бог твій, хоче ввести тебе в гарний край, у край долин з водою, з джерелами та підземними водами, що б'ють по рівнинах та по горах;

⁸ у край пшениці та ячменю й винограду, смоков і ґранат; у край оливкових дерев, олії й меду;

⁹ у край, де їстимеш хліб не серед нужди, і де нічого не бракуватиме тобі; у край, де залізні рудовища, і де з гір добуватимеш мідь;

¹⁰ там матимеш що їсти і благословитимеш Господа, Бога твого, за добрий край, що його він тобі дав.

¹¹ Гляди, щоб ти не забув Господа, Бога твого, не додержуючи його заповідей, його рішень і установ, що оце я заповідаю тобі сьогодні.

¹² А коли наїсися доволі, коли набудуєш гарних домів і розгосподаришся,

¹³ коли намножиться в тебе високорослого й дрібного скоту та й матимеш багато срібла й золота, і коли стане множитись усе, що тільки є в тебе,

¹⁴ вважай, щоб не неслоь угору твоє серце та щоб не забув ти Господа, Бога твого, який вивів тебе з Єгипетської землі, з дому неволі;

¹⁵ який водив тебе величезною й страшною пустинею, де гадюки, їдовиті вужі й скорпіони, сухий і безводний степ; який виточив тобі з твердої, як кремінь, скелі воду;

¹⁶ який годував тебе в пустині манною, про яку не знали твої батьки, щоб упокорити

тебе та щоб випробувати тебе й остаточно привести тебе до добра;

¹⁷ і щоб ти не казав у своєму серці: та це моя власна сила й моя міцна рука здобулася на ті блага.

¹⁸ Пам'ятай про Господа, Бога твого, бо то він дає тобі силу на здобуття цих благ, щоб Дотримати свій союз, про який він клявся твоїм батькам, як воно сьогодні й сталося.

¹⁹ Коли ти таки й забудеш за Господа, Бога твого, і потягнеш за іншими богами та й станеш їм служити й падати перед ними лицем до землі, то ось нині я свідчуся вам, що напевно загинете;

²⁰ так само, як народи, що їх Господь вигубить перед вами, так згинете й ви за те, що не послушали голосу Господа, Бога вашого.»

РОЗДІЛ: 9

«**С**лухай, Ізраїлю, оце сьогодні маєш перейти через Йордан, щоб іти підбити народи, більші й сильніші за тебе; міста, великі й укріплені під саме небо;

² народ, великий і високорослий, синів Анака, яких ти знаєш, і ти чув, як про них кажуть: Хто встоїть проти синів Анака?

³ Знай же сьогодні, що Господь, Бог твій, іде поперед тебе, як вогонь жерущий; він сам їх вигубить, він сам підкорить їх тобі, і ти проженеш і винищиш їх незабаром, як це обіцяв тобі Господь.

⁴ А як Господь, Бог твій, вижене їх перед тобою, ти не кажи в своєму серці: За мою праведність привів мене Господь мій, щоб зайняти цю землю, - тоді, коли насправді за беззаконня тих народів Господь жене їх геть із-перед тебе.

⁵ Не за твою праведність і не за правоту твого серця ти входиш у їхню землю, щоб зайняти її, а за беззаконня тих народів Господь, Бог твій, проганяє їх перед тобою - та й щоб справдити слово, яким Господь клявся твоїм батькам Авраамові, Ісаакові та Якову.

⁶ Тож затям добре: не за твою заслугу Господь, Бог твій, дає тобі цю гарну землю в посідання; ти бо народ тугоший.

⁷ Пам'ятай і не забувай, як ти прогнівав Господа, Бога твого, в пустині! Від дня, коли ти вийшов із Єгипетської землі, аж до вашого виходу на це місце були ви бунтівливі супроти Господа;

⁸ і під Хоривом прогнівали ви Господа; та й Господь обурився на вас так, що хотів був вигубити вас.

⁹ Коли я зійшов на гору, щоб прийняти кам'яні таблиці, таблиці союзу, що його Господь уклав з вами, я пробув на ній сорок день і сорок ночей; хліба не їв я і води не пив;

¹⁰ і дав мені Господь дві кам'яні таблиці, писані Божим пальцем, а на них були всі ті слова, які Господь сказав був до вас на горі, з-серед полум'я, в день зборів.

¹¹ Отже, як минуло сорок день і сорок ночей, Господь дав мені дві кам'яні таблиці, таблиці союзу -

¹² і сказав до мене: Встань, спустись притьмом звідтіля! Бо зіпсувався народ твій, який ти вивів із Єгипту; скоро звернули вони з дороги, що її я заповідав їм; вилили собі боввана.

¹³ І промовив до мене Господь: Придививсь я до цього народу, й ось бачу, що це народ твердолобий.

- 14** Відступись від мене, я вигублю їх і зітру їхнє ім'я з-під небес, а виведу з тебе народ більший і сильніший від цього народу.
- 15** Тоді я повернувся, спустившись з гори, гора ж палала полум'ям, а в обох руках у мене дві кам'яні таблиці союзу.
- 16** Я споглянув і побачив, що ви згрішили проти Господа, Бога вашого, бо ви вилили собі тельця, ви хутко звернули з дороги, що її Господь заповідав вам.
- 17** І захопив я тоді обидві таблиці та й кинув їх геть із рук від себе та й розбив їх перед вашими очима.
- 18** По тому припадав я до землі перед Господом сорок день і сорок ночей, як раніше - хліба не їв я і води не пив - за всі гріхи ваші, якими ви згрішили, творивши зло перед Господніми очима, щоб прогнівити Бога;
- 19** бо я злякався був обурення й ярости, якою закипів Господь на нас так, що хотів вигубити вас. І вислухав мене Господь і цим разом.
- 20** На Арона теж розгнівався був дуже Господь, так, що хотів був його згубити, та я заступився тоді був і за Арона.
- 21** А ваш гріх, бичка, що його ви собі спорудили, взяв я і спалив огнем, розтовкши його дощенту та розтерши на пил, і кинув той порошок до потоку, що тече з гори.
- 22** Та й у Тавері й у Массі й у Ківрот-Гаттаві ви теж прогнівили Господа.
- 23** А як Господь хотів був послати вас із Кадеш-Барне, кажучи: Ідіть, займіть землю, що її даю вам, - то ви збунтувалися проти наказу Господа, Бога вашого, не йняли йому віри та й не послушали його голосу.
- 24** І ворохобилися ви проти Господа з дня, відколи я вас спізнав.
- 25** Отож припадав я ниць перед Господом тих сорок день і сорок ночей, лежавши обличчям до землі, бо Господь погрожував, що вигубить вас,
- 26** але я благав Господа такими словами: Господи, Боже мій! Не погуби свого народу і своєї власности, що її визволив єси потугою своєю, що вивів із Єгипту своєю рукою.
- 27** Згадай слуг твоїх, Авраама, Ісаака, Якова; не бери до уваги запеклість цього народу, його беззаконня й гріхи,
- 28** щоб у землі, що з неї ти нас вивів, не говорили: Тому що Господь не здолав увести їх у землю, що її був обіцяв їм, тому що зненавидів їх, вивів їх, щоб загинули смертю в пустині.
- 29** Все ж бо таки вони твої люди і твоя власність, яких ти вивів своєю великою силою і своїм потужним рамам.»

РОЗДІЛ: 10

«Того часу промовив Господь до мене: Витеші собі дві кам'яні таблиці, такі, як і перші, і вийди на гору до мене; зроби собі й кивот з дерева.

2 Я напишу на таблицях слова, які були на перших таблицях, що їх ти розбив, і ти покладеш їх у кивот.

3 Зробив я кивот із акацієвого дерева, витесав дві кам'яні таблиці, такі, як і перші, і вийшов на гору з цими двома таблицями в руках.

4 І написав Господь на таблицях те, що було написано на перших, десять слів, які промовив був до нас на горі з-посеред полум'я в день зборів, і дав їх мені.

5 І знову пустивсь я з гори та й поклав таблиці до кивоту, що його я зробив; складено їх там, як заповідав мені Господь.

- ⁶ Рушили сини Ізраїля з Берот-Бне-Якану до Мосери; там умер Арон і там його поховали, і замість нього став священиком Єлеазар, його син.
- ⁷ Звідтіля вони рушили до Гудгоду, а з Гудгоду до Йотвати, краю, в якому чимало водних потоків.
- ⁸ Тоді призначив Господь покоління Леві, щоб вони носили кивот Господнього Завіту, щоб стояли перед Господом, йому служили й благословляли його ім'ям по цей день.
- ⁹ Тим то й немає в Леві ані частки, ані насліддя між його братами; Господь його насліддя, як сказав йому Господь, Бог твій.
- ¹⁰ Отак перебув я на горі стільки часу, як і перед тим, сорок день і сорок ночей, і вислухав мене Господь теж цим разом, і ухвалив не губити тебе.
- ¹¹ Потім промовив до мене Господь: Устань, рушай в дорогу на чолі народу; нехай увійдуть і займуть землю, про яку клявсь я батькам їхнім, що дам їм.
- ¹² Та й тепер, Ізраїлю, чого Господь, Бог твій, вимагає від тебе, як не того, щоб ти боявся Господа, Бога твого, ходив усіма його дорогами, і служив Господеві, Богу твоєму, усім твоїм серцем і всією твоєю душею,
- ¹³ додержуючи заповідей Господа та його установ, що їх я сьогодні заповідаю тобі, тобі ж самому на добро?
- ¹⁴ Гляди! Небо й небеса небес, земля й усе, що на ній, усе належить до Господа, Бога твого.
- ¹⁵ А все ж таки прихилився Господь до твоїх батьків, щоб їх полюбити, і вибрав вас, їхніх пізніших потомків, з-поміж усіх народів, як оце нині й сталося.
- ¹⁶ Обріжте ж ваше необрізане серце й ваш карк нехай більше не буде впертим!
- ¹⁷ Бо Господь, Бог ваш, Бог над богами й Господь над володарями, Бог великий, могутній і страшний, що не зважає на особу й не бере дарунків,
- ¹⁸ що творить суд сироті й удовиці та милує чужинця, даючи йому хліб і одержу.
- ¹⁹ А любіть і ви чужинця, бо ви самі були чужинцями в Єгипетській землі.
- ²⁰ Господа, Бога твого, бійся, йому служи, його держись, його ім'ям клянись.
- ²¹ Він твоя слава, він - Бог твій, який для тебе виконав ті великі і страшні речі, що їх ти бачив на власні очі.
- ²² Сімдесят душ було твоїх батьків, як вони спустились у Єгипет, а тепер Господь, Бог твій, намножив тебе, як зір на небі.»

РОЗДІЛ: 11

«Люби Господа, Бога твого, і додержуй його приписів, його установ, його рішень та його заповідей по всі дні.

- ² Визнайте сьогодні, - бо не йдеться про ваших синів, вони бо не знають і не бачили повчань Господа, Бога вашого, - визнайте його велич, його потужну руку і його простягнене рам'я,
- ³ його знаки та його діла, що їх він учинив у Єгипті над фараоном, єгипетським царем, і над усім його краєм;
- ⁴ що скоїв над його військом, над кіньми й над колісницями, коли Господь хлинув на них водами Червоного моря, як то вони гналися за вами, й вигубив їх по цей день;
- ⁵ і що вчинив для нас у пустині, аж поки ви не прийшли до цього місця;
- ⁶ і що зробив з Датаном та Авірамом, синами Еліява, сина Рувима, коли земля роззявила свою пащу й поглинула їх, посеред цілого Ізраїля, з їхніми сім'ями, з їхніми

наметах і з усім майном, що до них належало.

7 А що ваші очі бачили всі великі діла, які Господь довершив,

8 то й додержуйте всі заповіді, що їх сьогодні заповідаю вам, щоб, ставши сильними, ви могли увійти й зайняти землю, куди саме переходите, щоб заволодіти нею,

9 і щоб ви жили довго на землі, яку Господь клявся вашим батькам дати їм самим та їхньому потомству, на землі, що тече медом і молоком.

10 Бо земля, в яку ти йдеш, щоб нею заволодіти, не є як Єгипетська земля, звідкіля ви вийшли, де ти сіяв пашню й поливав руками, як городину в городі.

11 Земля, в яку оце маєш увійти, щоб заволодіти нею, - земля з горами й долинами, яка п'є воду дощів небесних;

12 земля, що про неї дбає Господь, Бог твій; очі Господа, Бога твого, повсякчасно на ній, від початку до кінця року.

13 Якщо ви справді слухатимете мої веління, що я вам сьогодні заповідаю: любити Господа, Бога вашого, і служити йому всім вашим серцем і всією вашою душею,

14 - то я даватиму дощ вашій землі у свій час, дощ ранній і дощ пізній, і ти збереш хліба свої, своє вино й свою олію;

15 і дам для твоєї скотини траву на твоїх полях, і матимеш що їсти до насити.

16 Глядіть, щоб не звело вас ваше серце й щоб ви не збочили й не стали служити іншим богам та бити їм поклони,

17 бо Господь запалав би на вас гнівом і замкнув би небеса та й не було б більше дощу, й земля не видала б урожаю і ви зникли б притьмом з плодючої землі, що її Господь хоче вам дати.

18 Вкладіть оці мої слова у ваше серце й у вашу душу, прив'яжіть їх як знак собі до рук, і нехай вони будуть вам мов налобник між очима.

19 Навчи їх ваших дітей, розмовляючи про них, коли сидітимеш у хаті й будеш у дорозі, лягаючи та й устаючи.

20 Напиши їх у себе в хаті на одвірках і на воротах,

21 щоб ваші дні й дні ваших дітей були на землі, яку Господь клявся дати вашим батькам, такі численні, як дні небесні над землею.

22 Бо як ви кріпко додержуватимете всі ці заповіді, що їх я вам заповідаю виконувати, якщо любитимете Господа, Бога вашого, ходитимете всіма його дорогами і триматиметесь його,

23 то Господь прожене перед вами всі ті народи, й ви запануєте над народами, що більші й сильніші від вас.

24 Кожне місце, куди ступить ваша нога, буде вашим; від пустині до Ливану, від великої ріки Єфрату аж до західного моря йтиме ваша границя.

25 Ніхто не встоїться перед вами; страх і жах перед вами настане Господь, Бог ваш, на всю землю, на яку ступите, як він вас запевнив.

26 Ось я покладаю сьогодні перед вами благословення й прокляття;

27 благословення, коли будете слухатися заповідей Господа, Бога вашого, що заповідаю вам сьогодні;

28 прокляття, коли не будете слухатися заповідей Господа, Бога вашого, і звернете з дороги, яку заповідаю вам нині, та підете за іншими богами, яких не знаєте.

29 І як приведе тебе Господь, Бог твій, у землю, куди простуєш, щоб заволодіти нею, то проголосиш благословення на Герізім-горі, а прокляття на Евал-горі.

30 Вони стоять по тому боці Йордану, за шляхом, що на захід сонця, в краю

ханаанян, які живуть у Араві, проти Гілгалу, коло Море-дїброви.

31 Бо вам треба перейти через Йордан, щоб увійти й зайняти землю, що її Господь, Бог ваш, дає нам; займіть її і осядьте на ній,

32 та й старайтеся виконувати всі установи й закони, які оце сьогодні викладаю перед вами.»

РОЗДІЛ: 12

«**О**сь установи й закони, що їх будете старатися виконувати в землі, яку Господь, Бог ваших батьків, дав вам, щоб ви заволоділи нею по всі дні, що в ній житимете.

2 Ви зруйнуєте дощенту всі ті місця, де народи, що їх проженете, служили своїм богам: по високих горах, по горбах і під кожним ряснолистим деревом.

3 Ви знищите їхні жертовники, порозбиваєте їхні стовпи, їхні стовбури спалите вогнем, кумирів їхніх богів порубаєте та зітрете з тих місць їхнє ім'я.

4 За їхнім прикладом ви не чинитимете Господеві, Богові вашому,

5 а вчащатимете до того місця, що його Господь, Бог ваш, вибере поміж усіма вашими поколіннями, щоб поставити там своє ім'я; туди ходитимеш,

6 і туди будете носити ваші всепалення, ваші жертви, ваші десятини, офіри рук ваших, ваші обітницї, ваші добровільні пожертви й перваків вашого високорослого та дрібного скоту;

7 і їстимете там перед Господом, Богом вашим, і радітимете ви самі й ваші сім'ї кожним здобутком ваших рук, яким Господь, Бог ваш, благословить вас.

8 Ви не будете робити, як оце тут сьогодні ми робимо, що видається кому добре,

9 бо ви ще не ввійшли до місця спочинку й насліддя, що Господь, Бог твій, дає вам.

10 Коли ж перейдете за Йордан та й осядетесь у землі, що її Господь, Бог ваш, хоче вам дати в насліддя, коли він забезпечить вам мир із боку всіх довколишніх ваших ворогів, і ви житимете безпечно,

11 тоді буде так: на те місце, що вибере Господь, Бог ваш, щоб там перебувало його ім'я, туди перенесете все, що я заповідаю вам: ваші всепалення, ваші жертви, ваші десятини, офіри рук ваших, і все найліпше, що в своїх обітницях ви прирекли дати Господеві.

12 Ви будете веселитися перед Господом, Богом вашим, ви самі й ваші сини та дочки ваші, і ваші слуги та служницї ваші, і левїт, який живе в вашій оселі, бо немає в нього частки, ні насліддя з вами.

13 Уважай, щоб ти не приносив своїх усепалень на кожному місці, де яке побачиш,

14 тільки на тому місці, що його вибере Господь поміж твоїми поколіннями; там приноситимеш свої всепалення і там чинитимеш усе, що я тобі заповідаю.

15 Однак можна буде тобі, скільки схочеш, різати й їсти м'ясо в усіх твоїх містах, за благословенням Господа, Бога твого, що дасть тобі; нечистому й чистому можна буде його їсти, як їдять сарну й оленя;

16 тільки крони їхньої не смієте споживати, на землю треба вилити її, як воду.

17 Не можна тобі в твоїх містах їсти десятин твого зерна, молодого вина, олії, перваків з високорослої та дрібної скотини, жодних обітуваних жертвоприносів, якими ви приреклися, ні добровільних дарів, ні офір твоїх рук;

18 лиш перед Господом, Богом твоїм, на тому місці, що його вибере Господь, Бог твій, - там мусиш їх їсти, ти сам і твій син, і твоя дочка, і слуга твій, і слугиня твоя, і левїт,

який перебуває в твоєму обійсті; і радітимеш перед Господом, Богом твоїм, усяким здобутком твоїх рук.

19 Уважай, щоб ти не покидав левіта, поки життя твого на своїй землі.

20 Коли Господь, Бог твій, як обіцяв був тобі, поширить твої границі, й ти скажеш: Хочу їсти м'яса! - забажалось тобі м'яса, - то можеш його їсти, скільки разів захочеш.

21 Коли ж те місце, що його Господь, Бог твій, вибере, щоб на ньому перебувало його ім'я, буде далеко від тебе, ти різатимеш із високорослої й дрібної скотини, що її Господь дав тобі, згідно з моїм велінням і їстимеш на своєму обійсті, скільки душа твоя забажає.

22 Тільки що їстимеш його, як їдять сарну та оленя; нечистому й чистому однаково можна його їсти.

23 Але мусиш добре собі з'явити - не споживати крові, бо кров то життя; не можна тобі споживати життя з м'ясом.

24 Не смієш її споживати, виллєш її на землю, як воду.

25 Не смієш її споживати, щоб було добре тобі й твоїм дітям по тобі, бо тоді чинитимеш угодне очам Господнім.

26 Тільки твої святі приноси, які будуть у тебе, й твої обітниці візьмеш та й прийдеш у те місце, що його вибере Господь.

27 Ти приноситимеш свої всепалення, м'ясо й кров на жертovníку Господа, Бога твого; кров твоїх жертв буде вилита на жертovníк Господа, Бога твого, а м'ясо можна тобі їсти.

28 Пильнуй і слухайся всіх цих наказів, що їх я тобі заповідаю, щоб повіки було добре тобі й дітям твоїм по тобі за те, що чиниш усе, що добре й праве перед очима Господа, Бога твого.

29 Коли Господь, Бог твій, винищить перед тобою ті народи, до яких ти йдеш, щоб їх прогнати, і коли, прогнавши їх, осядеш у їхній землі,

30 бережися, щоб не дав упійматись у пастку, наслідуючи їх, після того, як вони зникнуть перед тобою, та щоб ти не виявляв охоти до їхніх богів, питаючи: Як ці народи служили своїм богам? Чинитиму й я так!

31 Не чинитимеш такого Господеві, Богу твоєму, бо вони чинили перед своїми богами всяку гидоту, що для Господа ненависне; ба навіть власних синів і власних дочок спалювали на вогні для своїх богів.»

РОЗДІЛ: 13

«Усе, що заповідаю вам, виконуйте пильно; нічого не додаси й нічого не віднімеш.

2 Як між вами з'явиться пророк або сновидця і покаже тобі якийсь знак або чудо,

3 і справдиться той знак чи чудо, що про них він сказав до тебе, говоривши: Ходімо слідом за іншими богами, що їх не знаєш, та й служімо їм, -

4 то ти не слухай того пророка або сновидцю; бо Господь, Бог ваш, випробовує вас, щоб довідатися чи ви любили Господа, Бога вашого, всім серцем вашим і всією вашою душею.

5 За Господом, Богом вашим, ходитимете слідом і його будете боятися; його заповіді будете додержувати, голосу його будете слухатися, йому будете служити і його триматись.

6 А пророка того або сновидцю треба вбити, бо він проголошував відступництво від

Господа, Бога вашого, який вивів вас із Єгипетської землі й визволив із дому неволі; він хотів звести тебе з дороги, якою заповідав тобі ходити Господь, Бог твій; тим робом ти викоріниш зло з-поміж вас.

⁷ Якщо твій брат (син твого батька) або син твоєї матері, або твій син, чи твоя дочка, чи дорога тобі жінка, чи приятель твій, любий тобі як власна душа, буде потайки підмовляти тебе, кажучи: Ходім і будемо служити іншим богам, яких ти не знаєш, ні ти, ні батьки твої,

⁸ богам народів, що довкола вас, близько до тебе чи далеко від тебе, від одного аж до другого кінця землі, -

⁹ то ти не приставай на його волю і не слухайся його, не жалуй його, ані не милосердся над ним і не скривай його;

¹⁰ ні, ти мусиш його доконче вбити; твоя рука буде перша, щоб стратити його, а по тому рука всього люду.

¹¹ На смерть укаменуєш його, бо він намагався відвернути тебе від Господа, Бога твого, який вивів тебе з Єгипетської землі, з дому неволі.

¹² І весь Ізраїль, почувши те, боятиметься й не чинитиме вже такого злочину серед вас.

¹³ Коли б про якесь місто, що його Господь, Бог твій, дав тобі на поселення, довелось тобі почути таке:

¹⁴ нікчемні людці появилися серед тебе й підмовили мешканців свого міста, говоривши: Ходім, будемо служити іншим богам, яких ви не знаєте, -

¹⁵ ти мусиш докладно розвідати та розпитати добре; і коли переконаєшся, що тому правда й це річ зовсім певна, що вчинили таку гидоту серед вас,

¹⁶ немилосердно вистинаєш вістрям меча мешканців того міста й приречеш на цілковите знищення вістрям меча його й усе, що в ньому, навіть і скотину.

¹⁷ А здобич, що в ньому, знесеш усю на середину майдану і спалиш Господеві, Богу твоєму, до останнього клаптика - місто й усю здобич. Воно буде навіки руїною, і вже ніколи не відбудується.

¹⁸ З приреченого нехай ніщо не прилипне тобі до руки, щоб Господь відступив від ярости гніву свого й показав тобі милосердя та й змилювався над тобою і намножив тебе, як про це клявся твоїм батькам, -

¹⁹ коли послухаєшся голосу Господа, Бога твого, і виконуватимеш усі його заповіді, що оце сьогодні я тобі заповідаю, робивши все, що угодне перед очима Господа, Бога твого.»

РОЗДІЛ: 14

«Ви діти Господа, Бога вашого; з-за мерця не робитимете нарізок і не виголюватимете лисини між очима:

² бо ти народ святий у Господа, Бога твого; тебе він вибрав, щоб ти був народом вибраним з усіх народів, що на землі.

³ Не їстимеш ніякої гидоти.

⁴ Ось яких тварин можна вам їсти: вола, вівцю й козу;

⁵ оленя, сарну, лань, дику козу, козулю, антилопу й гірську козу;

⁶ всяку скотину, яка має розколоне копито й розщеплену ратицю і яка ремигає, можна вам їсти.

- ⁷ Однак, ось із яких, Що хоч і ремигають і мають розколене копито й розщеплену ратицю, не можна буде вам їсти: верблюда, зайця і борсука, бо вони, дарма що ремигають, проте не мають розколених копит; вони будуть для вас нечисті;
- ⁸ свиню теж, бо хоч вона й має розщеплені ратиці, але не ремигає; вона буде для вас нечиста. М'яса їхнього не їстимете і до їхньої падлини не доторкатиметесь.
- ⁹ Ось що можна вам їсти з усього, що в воді: все, що має плавці й луску, можна вам їсти.
- ¹⁰ Нічого ж із того, що не має плавців і луски, не їстимете, воно буде для вас нечисте.
- ¹¹ Всяку чисту птицю можна вам їсти.
- ¹² Та ось яких з-поміж них не будете їсти: орла, перебийного, шуліку,
- ¹³ сокола, коршуна й кобця всякої породи;
- ¹⁴ вороння всякої породи;
- ¹⁵ струся, сову, морську чайку і яструба з його породою;
- ¹⁶ пугача, ібіса, лебедя;
- ¹⁷ пелікана, стерв'ятника й рибалку;
- ¹⁸ чорногоза й чаплю всякої породи, одуда й кажана.
- ¹⁹ Всяка крилата комашня теж буде для вас нечиста, не їстимете її.
- ²⁰ Всяку птицю чисту можна вам їсти.
- ²¹ Не їстимете ніякого стерва; приходневі, що живе в тебе по містах, його даси, він може це їсти; або продай чужинцеві; ти бо народ святий у Господа, Бога твого. Не варитимеш і козенятка в молоці матері його.
- ²² Даватимеш точно десятину з усього врожаю твого посіву, з того, що виросте в полі щороку.
- ²³ І їстимеш перед Господом, Богом твоїм, на місці, яке вибере він, щоб там поставити своє ім'я, десятину твого зерна, твого молодого вина й твоєї олії й перваків твоєї високорослої та дрібної скотини, щоб ти навчавсь, поки життя, боятися Господа, Бога твого.
- ²⁴ А коли дорога буде для тебе занадто далека й буде тобі неможливо туди нести, бо далеко до того місця, що його Господь, Бог твій, вибере, щоб там поставити своє ім'я, коли Господь, Бог твій, поблагословить тебе,
- ²⁵ то ти виміняєш десятину за гроші, і, затиснувши гроші в руку, підеш до того місця, що його вибере Господь, Бог твій.
- ²⁶ І купиш там за гроші, чого тільки забажає душа твоя, чи волів, чи овець, чи вина, чи п'яного напою, одне слово - усього, чого тобі захочеться, і їстимеш там перед Господом, Богом твоїм, і веселитимешся сам і сім'я твоя;
- ²⁷ та не покинеш і левіта, що живе в твоїх містах, бо нема в нього, як у тебе, ні частки, ні посілості.
- ²⁸ Наприкінці кожного третього року відкладеш набік десятину з усього твого врожаю за той рік і складеш її у своїх оселях.
- ²⁹ І прийде левіт, бо нема в нього, як у тебе, ні частки ні посілості, і приходень, і сирота, і вдова, які живуть у тебе по містах, та й їстимуть досита, щоб Господь, Бог твій, благословив тебе в усякім ділі рук твоїх, за яке б ти тільки взявся.»

РОЗДІЛ: 15

«При кінці кожного сьомого року робитимеш відпуст.

² А відпуст полягає ось у чому: кожен, хто позичив своєму ближньому, подарує йому свою позику; не буде вимагати її від свого ближнього, ані від свого брата, відколи об'явлено відпуст на честь Господа.

³ Від чужинця можеш собі вимагати; але те, що належить тобі в твого брата, відпустиш йому.

⁴ Та, зрештою, й не буде в тебе вбогого, бо Господь напевно благословитиме тебе в землі, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати в посідання, -

⁵ але тільки тоді, коли ти слухатимеш голос Господа, Бога твого, і пильно виконуватимеш усі заповіді, що оце я заповідаю тобі сьогодні.

⁶ Господь, Бог твій, поблагословить тебе, як був тобі обіцяв, так що ти позичатимеш багатьом народам, а сам не будеш позичати ні від кого; володітимеш багатьма народами, а вони не володітимуть тобою.

⁷ Коли ж у тебе буде убогий, хто-небудь із твоїх братів, у якомусь твоєму місті на твоїй землі, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати, ти не будеш твердий серцем, ані не буде скудною рука твоя супроти вбогого брата;

⁸ ні - ти радо даси з своєї руки й охоче позичиш йому, скільки в біді, в яку він упав, йому потрібно.

⁹ Гляди, щоб у твоєму серці не зродилась ось така грішна думка: надходить, мовляв, сьомий рік, рік відпусту! - та й станеш споглядати лихим оком на свого рідного брата, й не даси йому нічого; він закликав би тоді Господа проти тебе, й ти взяв би гріх на себе.

¹⁰ Дай йому щедро й не смутись у своєму серці, що даєш йому, бо за цей учинок Господь, Бог твій, поблагословить тебе у кожній праці й у всіх починах рук твоїх.

¹¹ Справді, вбогі ніколи не переведуться на землі, тому то я тобі й заповідаю: щедро розтулюй свою долоню для свого брата, для нужденного й для вбогого в твоїй землі.

¹² Коли запродасться тобі твій брат, єврей чи єврейка, і прослужить шість років у тебе, в сьомому році відпустиш його від себе на волю.

¹³ Але як відпускатимеш його від себе на волю, то не будеш відпускати його з порожніми руками.

¹⁴ Обдаруєш його щедро з твоєї кошари та з твого току, й з твоєї винотоки; чим тебе Господь, Бог твій, благословив, з того й даси йому.

¹⁵ Пам'ятай, що ти був рабом у Єгипетській землі та що Господь, Бог твій, визволив тебе; тому таке я заповідаю тобі сьогодні.

¹⁶ А коли він скаже до тебе: Не хочу я йти від тебе, тому що люблю тебе й дім твій, - або що добре йому в тебе,

¹⁷ то ти візьмеш шило і проколеш йому вухо проти дверей, і він буде тобі довіку рабом. Так само зробиш і з рабинєю твоєю.

¹⁸ Не жалуй, що відпускатимеш його на волю, бо за шість років він заробив тобі вдвоє більше, ніж становить наймитова плата; і Господь, Бог твій, поблагословить тебе в усьому, що робитимеш.

¹⁹ Кожного первака самця, що вродиться тобі з великорослої й дрібної скотини, присвятиш Господеві, Богу твоєму. Не запряжеш до роботи первака твого бугая і не стригтимеш первака з твоєї отари;

²⁰ щороку їстимеш його перед Господом, Богом твоїм, на місці, що його вибере Господь, Бог твій, ти сам і твій дім.

²¹ Коли ж у нього буде якась вада, чи кульгаве, чи сліпе воно, чи матиме якийсь інший ґандж, то не приноси́тимеш його в жертву Господеві, Богу твоєму.

²² В своїй оселі їсти́меш його, нечистий і чистий однако́во, як лань та оленя.

²³ Тільки крові його не спожива́тимеш; виллєш її на землю, як воду.»

РОЗДІЛ: 16

«**Д**одержуй місяця Авіва й святкуй Пасху на честь Господа, Бога твого; бо в місяці Авіві, вночі, вивів тебе Господь із Єгипту.

² Принесеш Господеві, Богу твоєму, в пасхальну жертву високорослий і дрібний скот на місці, що його вибере Господь, щоб на ньому пробувало його ім'я.

³ Не їсти́меш з пасхальною жертвою нічого квашеного; сім день їсти́меш з нею опрісноки, хліб скрухи, бо втікаючи, ти поквапно вийшов з Єгипетської землі; щоб доки життя твого на світі, ти згадував день оцього виходу з Єгипетської землі.

⁴ Сім днів у всім краю твоїм, щоб не було видно закваски, а й з м'яса, що його принесеш у жертву першого дня ввечорі, щоб нічого не залишалося до ранку.

⁵ Не можна тобі приносити пасхальну жертву в якомунебудь із твоїх міст, що їх Господь, Бог твій, хоче тобі дати,

⁶ а тільки на місці, що його Господь, Бог твій, вибере, щоб там пробувало його ім'я, мусиш принести свою пасхальну жертву ввечорі, як заходитиме сонце, тієї днини, коли ти виходив з Єгипту.

⁷ Варитимеш і їсти́меш її на місці, що його вибере Господь, Бог твій; а ранком ти знову вернешся до твоїх наметів.

⁸ Шість день їсти́меш опрісноки, а сьомого дня будуть урочисті збори на честь Господа, Бога твого; нічого не робитимеш.

⁹ Полічиш собі сім тижнів; з того часу, коли почнуть жати серпом хліба, починай одлічувати сім тижнів;

¹⁰ і святкуватимеш свято седмиць на честь Господа, Бога твого, приносивши щирою рукою те, що даватимеш, як благословить тебе Господь, Бог твій.

¹¹ І веселитимешся перед Господом, Богом твоїм, ти і твій син і твоя дочка, і твій слуга, і твоя слугиня, і левіт, що в твоїх містах, і чужинець, і сирота, і вдова, що серед вас, на місці, що його вибере Господь, Бог твій, щоб на ньому пробувало його ім'я.

¹² Пам'ятай, що ти був рабом у Єгипті, й додержуй пильно цих установ.

¹³ Свято кучок святкуватимеш протягом сімох днів, як збереш урожай з току й винотоки.

¹⁴ Ти веселитимешся під час того свята, ти і твій син і твоя дочка, твій слуга і твоя слугиня, і левіт, і приходень, і сирота, й удова, які живуть у твоїх містах.

¹⁵ Сім днів будеш святкувати свято на честь Господа, Бога твого, на місці, що його вибере Господь; бо Господь, Бог твій, благословитиме тебе в кожному урожаї твоїм і в усякому ділі рук твоїх, і будеш сповнений радості.

¹⁶ Тричі на рік увесь твій чоловічий рід являтиметься перед Господом, Богом твоїм, на місці, що його він вибере: на празник опрісноків, на свято седмиць і на свято кучок; але не буде показуватись перед Господом з порожніми руками:

¹⁷ кожен по своїй спроможності з дарами, якими Господь, Бог твій, поблагословить тебе.

¹⁸ Суддів і урядовців настановиш собі в усіх своїх містах, що їх Господь, Бог твій, хоче тобі дати, за твоїми поколіннями, щоб судили народ справедливим судом.

- ¹⁹ Не викривлятимеш законів, не вважатимеш на особу й не братимеш дарунків, бо дарунки засліплюють очі мудрих і викривляють слова справедливих.
- ²⁰ Ти мусиш чинити по щирій правді, щоб жити на світі й безпечно володіти землею, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати.
- ²¹ Не встромлюй в землю паля ні з якого дерева коло жертовника Господа, Бога твого, що його спорудиш,
- ²² і не став ніякого стояна, що Господеві, Богові твоєму, ненависний.»

РОЗДІЛ: 17

«Не приноси в жертву Господеві, Богу твоєму, нічого з великорослого й дрібного скоту, що має яку-небудь ваду, будь-який недолік; бо це гидота перед Господом, Богом твоїм.

- ² Якщо посеред вас у якимсь із твоїх міст, що їх Господь, Бог твій, хоче тобі дати, знайдеться чоловік чи жінка, що чинитиме якесь зло перед очима Господа, Бога твого, переступаючи завіт його,
- ³ і стане служити іншим богам та падати ниць перед ними, чи перед сонцем, чи перед місяцем, чи перед усією окрасою небес, чого я не заповідав,
- ⁴ і донесуть тобі про це, та й ти про це почувеш, - то мусиш це добре розслідувати; а коли виявиться, що це річ незаперечно певна, що таку гидоту зроблено в Ізраїлі,
- ⁵ то мусиш вивести того чоловіка чи ту жінку, що сподіяли таку погань, за ворота й побити їх камінням на смерть.
- ⁶ За словом двох або трьох свідків мусить бути скараний на смерть той, хто засуджений на смерть. Не можна стратити його на слово тільки одного свідка.
- ⁷ Рука свідків нехай буде на ньому перша, щоб стратити його, а по тому рука всього люду; так викорінюватимеш зло з-поміж себе.
- ⁸ Коли тобі буде занадто важко розсудити справу між душогубством і душогубством, між позовом і позовом, між раною і раною - будь-які спірні справи в ваших містах - ти встанеш і підеш до місця, що його вибере Господь, Бог твій,
- ⁹ і прийдеш до священників-левітів і до судді, який буде на ту пору, та й звернешся до них по пораду, а вони об'являть тобі судовий вирок.
- ¹⁰ Тоді зробиш згідно з вироком, який об'являть на тому місці, що вибере Господь, і виконаєш точно все, як вони тебе повчать.
- ¹¹ Ти вчиниш згідно з повчанням, яке вони тобі дадуть, і за присудом, який тобі скажуть; ти не відступиш від цього вироку, що його тобі об'являть, ні праворуч, ні ліворуч.
- ¹² А хто б у зарозумілості насмілювся чинити, не слухаючися священника, який там поставлений, щоб служити Господеві, Богу твоєму, або судді, то такого чоловіка скарати смертю. Так будеш викорінювати зло з-поміж Ізраїля.
- ¹³ І весь народ, почувши те, боятиметься, і не будуть більше чинити зарозуміло.
- ¹⁴ Коли прийдеш у землю, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати, і, зайнявши її та оселившись у ній, ти скажеш: Поставлю над собою царя, як це в усіх народів, які довкола мене, -
- ¹⁵ то можна тобі наставити над собою царя, що його вибере Господь, Бог твій; з-поміж твоїх братів поставиш над собою царя. Не управнений ти настановляти над собою якогось чужоземця, що не є з твоїх братів.

- ¹⁶ Тільки він нехай не заводить собі багато коней та нехай не повертає людей у Єгипет, щоб дістати звідтіля багато коней, бо Господь наказав вам: Не можна вам більше повертатися вже тією дорогою.
- ¹⁷ Жінок теж нехай не заводить собі багато, щоб не відступилося його серце. Так само срібла й золота нехай не нагромаджує собі занадто.
- ¹⁸ А коли сяде на царському престолі, то нехай Зробить собі відпис цього закону згідно з книгою, що в священників-левітів;
- ¹⁹ і нехай тримає його в себе та читає його, поки життя йому на світі, щоб учився боятися Господа, Бога свого, та щоб додержував усіх слів цього закону й виконував ці установи,
- ²⁰ щоб його серце не зносилося понад своїми братами й щоб він не відступав від заповіді ні ліворуч, ні праворуч, щоб він довго жив, царювавши, він сам і його сини в Ізраїлі.»

РОЗДІЛ: 18

«**С**вященники-левіти, все покоління Леві, не матимуть ні частки, ні посілості з Ізраїлем. Вони живитимуться жертвами Господа і його насліддям.

- ² Отже, насліддя його не буде між братами; Господь його насліддя, як він це обіцяв йому.
- ³ Ось права священників до народу, до тих, що приносять жертву, чи з великорослого, чи з дрібного скоту: вони мусять дати священникові лопатку, обидві щелепи й шлунок;
- ⁴ ти даси йому первоплід із твоєї пшениці, з твого нового вина, з твоєї олії й первістки вовни з твоїх овець.
- ⁵ Бо його вибрав Господь, Бог твій, з-поміж усіх твоїх поколінь, щоб він стояв на службі в ім'я Господа, він і сини його, по всі дні.
- ⁶ А коли прийде левіт за своєю вподобою на місце, що його вибере Господь із котрогось поміж твоїми містами, звідкіля б то не було в Ізраїлі, де він перебував,
- ⁷ то він служитиме в ім'я Господа, Бога свого, як і всі брати його, левіти, які стоять перед Господом;
- ⁸ вони житимуть з рівної частки, не треба йому продавати даровизни.
- ⁹ Як прийдеш у землю, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати, не вчися наслідувати гидоту тих народів.
- ¹⁰ Щоб не було в тебе нікого, хто призводив би свого сина чи свою дочку переходити через вогонь; нікого, хто ворожить, або кидає жеребом, або заговорює, або волхвує;
- ¹¹ або нашіптує, або викликає духів, або віщує, або розпитує мерців.
- ¹² Бо огидний для Господа кожен, хто це робить, і саме за ці гидкі звичаї Господь, Бог твій, проганяє ці народи перед тобою.
- ¹³ Ти мусиш бути бездоганний перед Господом, Богом твоїм.
- ¹⁴ Бо народи, яких ти маєш прогнати, слухаються чарівників і ворожбитів, тобі ж Господь, Бог твій, не дозволяє так чинити.
- ¹⁵ Пророка з-поміж вас, з твоїх братів, такого, як я, Господь, Бог твій, настановить тобі; його маєте слухатися.
- ¹⁶ Точнісінько, як ти благав був Господа, Бога твого, на Хорив-горі в день зборів, казавши: О, коли б я вже більш не чув голосу Господа, Бога мого, й не бачив його великого полум'я, щоб не вмерти.

- 17** Тоді сказав Господь до мене: Добре вони сказали!
- 18** Я викличу для них з-посеред їхніх братів пророка такого, як ти; я вкажу мої слова йому в уста, й він говоритиме до них все, що йому накажу.
- 19** А хто не послухається моїх слів, що їх він у моєму імені промовить до них, то жадатиму від того рахунку.
- 20** А пророк, який насмілювався б вістити в моєму імені щось, чого я йому не заповідав, або промовляти в ім'я інших богів, - такому пророкові смерть.
- 21** А коли скажеш у своєму серці: Якже пізнати нам слово, що його Господь не говорив?
- 22** Коли пророк промовив у ім'я Господнє, а його слово не збулось і не справдилося - то це слово не від Господа; самовільно відважився пророк говорити: ти його не бійся.»

РОЗДІЛ: 19

- «К**оли Господь, Бог твій, вигубить ті народи, що їх землю хоче тобі дати, і ти, прогнавши їх, осядеш у їхніх містах та по їхніх домах,
- 2** то відділиш собі три міста посеред тієї землі, що Господь, Бог твій, хоче тобі дати в посідання.
- 3** Ти повизначуєш туди дорогу й розділиш на три частини простір твоєї землі, що її Господь, Бог твій, дасть тобі в посідання; на те, щоб кожен убивця міг туди втекти.
- 4** А ось у якому випадку вбивця може там знайти притулок і зостатися живим: коли він уб'є ненароком свого ближнього, без попередньої ненависти до нього.
- 5** От, наприклад, коли піде зо своїм ближнім у ліс рубати дрова, замахнеться сокирою, щоб зрубати дерево, а залізо її злетить з держака та влучить ближнього на смерть; такий може втекти до одного з тих міст і зостанеться живим,
- 6** щоб кровомесник, запалавши гнівом і пустившись навздогін за вбивником, не наздогнав його - якби дорога була далека, - та й не вбив його, хоч він і не заслугував на смерть, бо не мав до нього ненависти перед тим.
- 7** Тим і наказую тобі: виділиш собі три міста.
- 8** А коли Господь, Бог твій, поширить твої границі, як він про це клявся батькам твоїм, і дасть тобі всю землю, що її обіцяв дати твоїм батькам,
- 9** коли виконуватимеш точно всі ці заповіді, що їх заповідаю тобі сьогодні, як будеш любити Господа, Бога твого, і ходити його дорогами повсякчасно, то додаси собі до тих трьох міст ще три;
- 10** щоб не проливалась безвинна кров у твоїй землі, яку Господь, Бог твій хоче тобі дати в посідання, і щоб не тяжіла на тобі кров.
- 11** Коли ж хтось ненавидить свого ближнього й, засівши на нього, нападе та й уб'є його на смерть, а потім утече до котрогось із тих міст,
- 12** то нехай старші його міста пошлють і спіймають його там та й віддадуть у руки кровомесникові на смерть.
- 13** Очі твої нехай не щадять його; мусиш бо змити безвинну кров з Ізраїля, і буде тобі добре на світі.
- 14** Не пересувай межі твого ближнього, що її відмежували предки в твоїй посілости, яку дістанеш у власність у землі, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати в посідання.
- 15** Не має вартости один лише свідок проти когонебудь на будь-який переступ, чи на

будь-який злочин, чи будь-яку провину, що ними хтось ізгрішить: на слово двох свідків або на слово трьох свідків справа стане чинною.

16 Як проти когонебудь виступить насильний свідок, щоб обвинуватити його в якомсь переступі,

17 то нехай обидва, що сперечаються, з'являться перед Господом у приявності священиків та суддів, які в той час урядуватимуть,

18 Судді ж нехай розберуть добре; і як виявиться, що свідок той - свідок неправдивий і що він свідчить неправдиво проти свого брата,

19 то ви зробите з ним те, що він замислив зробити со своїм братом. Так будеш викорінювати зло з-поміж себе.

20 А інші те почувши, боятимуться і вже не будуть коїти такого зла серед вас.

21 Око твоє нехай буде безжалісним: життя за життя, око за око, зуб за зуб, нога за ногу.»

РОЗДІЛ: 20

«Як підеш на війну проти ворогів твоїх і побачиш коней та колісниці, і військо, численніше від твого, не бійся їх: бо з тобою Господь, Бог твій, що вивів тебе з Єгипетської землі.

2 Коли ж маєте вже ставати до бою, нехай виступить священик і промовить до війська;

3 він скаже тоді до них: Слухай Ізраїлю! Сьогодні ви стаєте до бою з вашими ворогами. Нехай не мліє ваше серце, не лякайтесь, не полохайтесь і не жахайтесь перед ними,

4 бо Господь - Бог ваш, він іде з вами воюватися за вас із вашими ворогами, щоб дати вам перемогу.

5 А старшина говоритиме до народу: Хто збудував нову хату й ще не посвятив її, нехай собі йде, нехай повернеться додому; щоб, бува, не вмер на війні й не посвятив її хтось інший.

6 Хто насадив виноградник і ще не користався, нехай іде, нехай повернеться назад до себе додому, щоб не помер на війні і хтось інший не користався з нього.

7 Хто засватав жінку, але ще не взяв її, нехай повернеться додому, щоб не вмер на війні й не взяв її хтось інший.

8 І промовить старшина далі до народу і скаже ще так: Хто боягуз і мліє серцем, нехай іде, нехай повернеться додому, щоб не охляло серце в його братів, як у нього.

9 Коли ж старшина скінчить промовляти до людей, тоді поставлять полководців на чолі народу.

10 Як наблизитися до міста, щоб звоювати його, то наперед запросиш його до миру,

11 і як воно прийме мир і відчинить тобі (браму), то ввесь народ, який у нім буде, стане твоїм підданим і служитиме тобі.

12 Якже ж замість миритися з тобою, почне з тобою бій, то ти його обляжеш;

13 і як Господь, Бог твій, віддасть тобі його в руки, повбиваєш усіх його чоловіків вістрям меч.

14 Жіноцтво ж, дітвору, скотину й усе, що в місті буде, всю його здобич, забереш для себе і їстимеш здобич твоїх ворогів, яку Господь, Бог твій, дав тобі.

15 Так робитимеш з усіма містами, які дуже далеко від тебе, які не належать до міст

оцих народів, що тут.

16 У містах же тих народів, які Господь, Бог твій, хоче тобі дати в посідання, не залишиш ні одної душі живої;

17 Їх мусиш приректи на цілковите знищення, отих хеттитів, аморіїв, ханаанян, перізіїв, хіввіїв та євусіїв, як заповідав Господь, Бог твій;

18 щоб вони не навчили вас чинити всі ті гидоти, що самі богам своїм чинили, і щоб ви не стали грішити перед Господом, Богом вашим.

19 Як стоятимеш облогою довго, воюючи проти якогось міста, щоб його забрати, то не будеш нищити його дерево, накинувшись з сокирою; бо його плоди можеш їсти, його ж самого не рубатимеш; хіба ж польове дерево це людина, щоб його приступом брати?

20 Однак дерево, про яке знаєш, що воно не до поживи, можеш нищити та рубати, щоб робити з нього обложні споруди проти міста, яке воює з тобою, поки воно не піддасться.»

РОЗДІЛ: 21

«Коли в землі, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати в посідання, знайдуть убитого, який лежить у полі, і не знати, хто його вбив,

2 то нехай твої старші й твої судді вийдуть і зміряють від убитого до міст, що навкруги нього.

3 І як знайдуть найближче до вбитого місто, нехай старші того міста візьмуть ялівку, що її ще не брали до роботи, що не ходила ще в ярмі;

4 і приведуть старші того міста ялівку над потік, який стало пливе, на місце, де не орано й не сіяно ще ніколи, і там над потоком переломлять ялівці карк.

5 Прийдуть також священики, сини Леві; їх Господь, Бог твій, вибрав служити йому і благословити його ім'ям, і од їхнього вироку залежатиме всяка справа й усяка шкода.

6 І всі старші того міста, найближчі до вбитого, умиють руки над ялівкою, якій зламано карк над потоком, і промовлять такими словами:

7 Руки наші не проливали тієї крові, й очі наші не бачили нічого.

8 Прости своєму народові Ізраїлеві, що його ти, Господи, визволив, і не допусти, щоб безвинна кров залилася посеред твого народу Ізраїля. Так буде спокутувана та кров за них,

9 та й ти змиєш невинну кров з-посеред тебе, зробивши праведне перед очима Господа.

10 Як підеш на війну проти твого ворога, й Господь, Бог твій, віддасть його тобі в руки та й ти, забравши його в неволю,

11 побачиш між полоненими вродливу жінку, яка сподобається тобі, і її візьмеш собі за жінку,

12 то приведеш її до себе в хату. Нехай вона обстриже собі голову й обітне собі нігті,

13 і скине з себе невільницьку одежу та й, сидячи в твоїй хаті, нехай плаче по своєму батькові й по своїй матері цілий місяць; і тоді можна тобі ввійти до неї й стати її чоловіком, а вона буде тобі за жінку.

14 Коли ж би вона потім тобі не подобалася, то ти її відпустиш вільну; за гроші не маєш права її продати, ані поводитися з нею жорстоко, бо ти позбавив її вінка.

15 Як у чоловіка будуть дві жінки, одна улюблена, а друга нелюба, і вони породять

йому синів - улюблена й нелюба, - а проте син нелюбої вродиться перший,
16 то коли він віддаватиме своє майно синам у спадщині, неможна йому буде
об'явити первородним сина улюбленої перед сином нелюбої, справжнім
первородним.
17 Він мусить визнати первородним сина нелюбої і дати йому подвійну пайку з
усього, що має; бо він первенець його сили, і йому належить право первородства.
18 Якщо в когось буде непокірливий і бунтівничий син, що не слухається голосу ні
батька, ні матері; і хоч вони напучують його, а він не слухає їх,
19 тоді батько-мати нехай візьмуть його і припровадять до старійшин міста, до брами
своєї оселі,
20 і скажуть старшим міста: Оцей наш син непокірливий і бунтівничий, він не
слухається нашого голосу, гульвіса й п'яниця.
21 Тоді всі люди міста закидають його камінням на смерть. Так викорінюватимеш зло
з-поміж себе, і ввесь Ізраїль, почувши те, матиме страх.
22 Як за кимсь буде переступ, гідний смерти, і він буде покараний на смерть, а ти
повісиш його на палі,
23 то нехай його труп не зостанеться вночі на палі; ти мусиш його поховати того ж
дня; бо повішений (на палі) - то прокляття Боже, і ти не опогануй твоєї землі, що її
Господь, Бог твій, хоче дати тобі в посідання.»

РОЗДІЛ: 22

«**К**оли побачиш одноплемінникового вола чи вівцю, що блукає, ти їх не покинеш,
але мусиш привести їх твоєму одноплемінникові.

2 Якже твій одноплемінник не близько або як ти його не знаєш, то прилучиш скотину
до свого господарства й вона буде в тебе, поки не прийде твій одноплемінник її
шукати, й тоді йому звернеш.

3 Так само зробиш з його ослом, так само зробиш з його одежею і так само зробиш з
усім, що пропаде у твого одноплемінника, й що ти знайдеш. Не можна тобі того
залишати.

4 Коли побачиш одноплемінникового осла чи вола, що впаде на дорозі, ти їх не
залишиш, а старанно допоможеш йому підняти.

5 Жінка нехай не вдягається, як чоловік, а чоловік нехай не зодягається в жіноче
вбрання; бо огидний перед Господом, Богом твоїм, кожен, хто таке робить.

6 Коли трапиться тобі подорозі пташе гніздо на якомусь дереві або на землі з
пташенятами або яйцями, і мати сидить на пташенятах чи яйцях, не бери матері з
маленькими;

7 ти мусиш пустити на волю матір, а пташенят можеш взяти для себе, щоб тобі було
добре й ти довго жив на світі.

8 Як будуватимеш нову хату, то зробиш на даху поруччя, щоб не навести крові на
твою хату, коли хто впаде з неї.

9 Не засіватимеш твого виноградника двома родами насіння, щоб не стало святим
усе: і те, що посіяв, і врожай виноградника.

10 Не оратимеш волом і ослом укупі.

11 Не вдягатимешся в одяг, зроблену з вовни й льону разом.

12 Зробиш собі китиці на чотирьох кінцях плаща, який накидаєш на себе.

- 13** Коли чоловік візьме дружину й, увійшовши до неї, зненавидить її,
- 14** і наговорить на неї негарні речі та й ославить її, кажучи: Взяв я цю жінку й приступив до неї, але не знайшов я в неї ознак дівоцтва,
- 15** тоді батько дівчини й мати її візьмуть та й винесуть ознаки її дівоцтва до старших міста, до воріт.
- 16** І дівчинин батько скаже до старших: Віддав я дочку за того чоловіка, а він узяв її і зненавидів,
- 17** та ще й оце наговорив на неї негарні речі, кажучи: Не знайшов я в твоєї дочки ознак дівоцтва. Так ось вам ознаки дівоцтва моєї дочки; і розгорнуть батько-мати плахту перед старшими міста.
- 18** Тоді старші того міста візьмуть чоловіка й покарають його,
- 19** і до того накладуть на нього сто срібних шеклів пені та й оддадуть їх батькові дівчини за те, що той ославив ізраїльську дівчину; і - він мусить узяти собі її за жінку, не можна буде йому відіслати її, поки його життя.
- 20** А як тому буде правда, й не знайдуть у дівчини ознак дівоцтва,
- 21** тоді приведуть молодицю до дверей батькового дому, й люди її міста поб'ють її камінням на смерть, бо вона, блудувавши в батьківському домі, сподіяла соромний вчинок в Ізраїлі. Отак викорінюватимеш зло з-поміж себе.
- 22** Якже спіймають чоловіка, що сходиться з заміжньою, - обидвом смерть: чоловікові, що сходиться з жінкою, а й жінці. Отак викорінюватимеш зло з Ізраїля.
- 23** Коли молода дівчина-дівця, буде засватана, а зустріне її хтось інший у місті та й зійдеться з нею,
- 24** то обидвох виведете до брами того міста й поб'єте їх камінням на смерть; дівчину за те, що в місті не кричала (по допомогу), а чоловіка за те, що знечестив жінку свого ближнього. Так викорінюватимеш зло з-поміж себе.
- 25** Коли ж у полі чоловік зустріне засватану дівчину й згрішить із нею насильно, то той, хто згрішить з нею, один умре.
- 26** А з дівчиною не чинитимеш нічого: немає на дівчині вини смерти; це бо таке саме, якби хтось напав на свого ближнього і вбив його;
- 27** бож він зустрів її в полі, заручена дівця кричала, та нікому було її рятувати.
- 28** Як чоловік зустріне молоду дівчину-дівцю, незаручену й силоміць згрішить з нею, а по тому все виявиться,
- 29** то чоловік, який згрішив з нею, віддасть батькові дівчини п'ятдесят срібних шеклів срібла й візьме її собі за жінку; тому, хто знечестив її, не можна відсилати її, поки життя його.»

РОЗДІЛ: 23

«Ніхто не сміє брати батькової жінки, ані не відкривати краю поли в його плащі.

2 Ніхто не ввійде в громаду Господню, в кого роздавлені ядра або відрізаний мужеський член.

3 Не ввійде також у Господню громаду байстрюк; ніхто (з них), навіть на десятому його поколінні, не зможе ввійти в громаду Господню.

4 Не ввійде аммоній і моавитянин у Господню громаду; навіть і десятому їхньому поколінню не можна ввійти в громаду Господню по вік віку,

5 тому що не зустріли вас хлібом і водою в дорозі, як ви вийшли з Єгипту, і тому що

найняли проти тебе Валаама, сина Беора, з Петора в Месопотамії, щоб він прокляв тебе.

⁶ Та Господь, Бог твій, не хотів вволити волю Валаамові й обернув тобі прокляття в благословення, бо Господь, Бог твій, любить тебе.

⁷ Не будеш турбуватися за мир з ними та добро для них, поки життя твого повіки.

⁸ Не будеш гидувати едомієм; бо він твій брат. Не будеш гидувати й єгиптянином, бо ти був приходнем у його землі.

⁹ Діти від них, що народяться в третьому поколінні, можуть увійти в громаду Господню.

¹⁰ Коли стоятимеш табором проти твоїх ворогів, то стережися всякої погані.

¹¹ Коли серед тебе буде хтось нечистий від нічного випадку, то він мусить вийти з табору й не увійде до нього.

¹² Надвечір він викупається в воді й, як зайде сонце, увійде до табору.

¹³ Матимеш за табором окреме місце; туди виходитимеш за табір.

¹⁴ Буде в тебе й лопатка між твоїм знаряддям, і коли йтимеш на сторону, то викопаєш нею ямку та присиплеш свій слід.

¹⁵ Бо Господь, Бог твій, іде посеред твого табору, щоб визволяти тебе й віддати тобі в руки твоїх ворогів. Тому мусить твій табір бути святий, щоб Господь не бачив нічого негожого в тебе та не відвернувся від тебе.

¹⁶ Не віддаси раба, який утік від свого господаря до тебе, назад його господареві.

¹⁷ Він житиме в тебе в такому місці, яке він сам собі вибере, в одному з твоїх міст, де йому буде завгодно; не турбуй його.

¹⁸ Не буде жадної блудниці з дочок Ізраїля, ані жадного блудника з синів Ізраїля.

¹⁹ Не даватимеш, як обітницю, заробіток від повії чи гроші від розпусника в дім Господа, Бога твого, бо одне й друге гідота перед Господом, Богом твоїм.

²⁰ Не братимеш відсотків від твого одноплемінника ні за гроші, ні за харчі, ні за будь-що, за що беруть відсотки.

²¹ Від чужоземця можеш вимагати відсотків, але від одноплемінця - ні, щоб Господь, Бог твій, поблагословив тебе в усякому починанні твоїх рук на землі, що йдеш її зайняти.

²² Коли складеш якусь обітницю Господеві, своєму Богові, не гайся виконати її, бо Господь, Бог твій, напевно нагадає тобі, то й матимеш гріх.

²³ Бо як стримаєшся від обітниці, не буде тобі гріха.

²⁴ Але що вже вийшло з твоїх уст, те мусиш додержати й виконати: те, чим ти добровільно зобов'язався Господеві, своєму Богові, що обіцяли уста твої.

²⁵ Як увійдеш у виноградник твого ближнього, можна тобі їсти виноград, скільки душа твоя забагне, до наситу; в кошика ж не кластимеш.

²⁶ А як прийдеш на поле твого ближнього (що на ньому доспіле збіжжя), то можна тобі зривати колоски рукою, однак серпом не замахнешся на збіжжя твого ближнього.»

РОЗДІЛ: 24

«**Я**к чоловік візьме жінку й оженився з нею, а вона не знайде милости в його очах, бо він помітив би в неї щонебудь негоже, то напише їй розвідний лист і, вручивши їй, відпустить зо свого дому;

- ² вона ж, вийшовши з його дому, піде заміж за іншого,
- ³ а цей другий - якщо теж зненавидить її, - то, написавши розвідний лист, оддасть її у руки й вишле її з дому; або коли вмере цей другий чоловік, який узяв її за жінку,
- ⁴ то не можна першому її чоловікові, що був відпустив її, знову брати її собі за жінку після того, як вона опоганилась; бо це гідота перед Господом, Богом твоїм, і ти не будеш допускати гріха на землю, яку Господь хоче тобі дати в посідання.
- ⁵ Коли чоловік узяв щойно жінку, не годиться йому йти на війну, ані не можна накладати на нього якогось громадського відробітку; вільний від усього він зостанеться цілий рік у себе вдома, щоб веселитися з жінкою, що її взяв.
- ⁶ Не можна брати в заставу жорен або жорновий камінь, бо тим заставляється життя.
- ⁷ Коли виявиться, що хтось полонив одного з своїх братів, зо синів Ізраїля, і поведився з ним як з рабом або продав його, то тому, хто полонив, - смерть. Так викорінюватимеш зло з-посеред себе.
- ⁸ А як вибухне проказа, зважай добре, щоб ти пильно виконував усе, чого навчатимуть вас священники-левіти; як я це заповідав їм, так і старатиметься виконувати.
- ⁹ Пам'ятай, що вчинив Господь, Бог твій, у дорозі, після вашого виходу з Єгипту.
- ¹⁰ Як позичаєш щонебудь своєму ближньому, не заходь до нього в хату, щоб узяти заставу.
- ¹¹ Стій знадвору, а той, кому позичаєш, винесе тобі заставу надвір.
- ¹² Коли ж він убогий чоловік, то не підеш спати, взявши до себе його заставу.
- ¹³ Мусиш неодмінно звернути йому заставу при заході сонця, щоб він міг лягти спати у своїй одежині й поблагословив би тебе, й тоді буде тобі заслуга перед Господом, Богом твоїм.
- ¹⁴ Не утискатимеш убогого й нужденного поденника, чи то він із твоїх братів-одноплемінників, чи з приходнів, які перебувають у твоїй землі, у твоїх містах.
- ¹⁵ Того ж самого дня виплатиш його заробіток, ще перед заходом сонця; бо він убогий, і всією душею чекає виплати; тож не закликатиме проти тебе Господа, та й ти не матимеш гріха.
- ¹⁶ Не можна карати смертю батьків за дітей, ані дітей за батьків. Кожний буде скараний за свій гріх.
- ¹⁷ Не кривосудь приходня й сироту та не бери вдовичої одежі в заставу;
- ¹⁸ пам'ятай, що ти був рабом у Єгипті і що Господь, Бог твій, визволив тебе звідти; тим і наказую тобі так чинити.
- ¹⁹ Як збиратимеш жниво з твого поля і як забудеш сніп на полі, не повертайся за ним: нехай буде для приходня, для сироти й для вдовиці, щоб Господь, Бог твій, поблагословив тебе в усякім ділі твоїх рук.
- ²⁰ А коли оббиватимеш маслину, не будеш придивлятися ще раз до гілля: нехай буде для приходня, для сироти й для вдовиці.
- ²¹ Як збиратимеш виноград у себе в винограднику, не підеш потім оглядати грона: нехай вони зостануться для приходня, для сироти й для вдови;
- ²² пам'ятай, що ти був рабом у Єгипетській землі; тож і наказую тобі так чинити.»

«Коли виникне спір між людьми, й вони прийдуть до суду та й їх розсудять - праведного оправдають, а винуватого засудять;

² і як винуватий заслугує на кару, то нехай суддя звелить простягнути його на землі й покарати перед очима всіх числом ударів відповідно до його провини.

³ Сорок ударів можна дати, не більше, щоб, бува, якщо б завдано йому більше ударів, ніж ці приписані, твій брат не був понижений перед твоїми очима.

⁴ Не зав'язуй рота воліві, який молотить.

⁵ Коли брати живуть укупі, й один з них умре й у нього не буде сина, то жінці померлого не можна вийти заміж за чужого чоловіка: дівер її мусить увійти до неї й узяти її собі за жінку.

⁶ І первенець, що його вона вродить, прийме ім'я померлого брата, щоб не зникло з Ізраїля його ім'я.

⁷ Якщо ж той чоловік не схоче взяти за себе жінку свого брата, то вона піде до брами, до старших, і скаже: Брат мого мужа не хоче зберегти ім'я свого брата в Ізраїлі; він не хоче виконати свого діверського обов'язку супроти мене.

⁸ Тоді старші його міста покличуть його і скажуть йому, що треба; і коли він упреться й скаже: Не хочу брати її собі за жінку, -

⁹ тоді ця жінка приступить до нього перед очима старших, зніме з його ноги обув'я, плюне йому межи очі й голосно об'явить: Так обходяться з чоловіком, який не хоче збудувати дому своєму братові.

¹⁰ І прозвуть його в Ізраїлі: Дім Босого.

¹¹ Коли два чоловіки б'ються між собою і жінка котрогось із них прибіжить, щоб визволити свого чоловіка з-під руки того, що б'є його, та простягне руку й ухопить його природне тіло, -

¹² мусиш одрубати їй руку; очі твої не помилують її.

¹³ Не смієш тримати в себе в торбі подвійного каміння для ваги, великого й малого.

¹⁴ Не буде в тебе в господі подвійної мірки, великої й малої.

¹⁵ Правдиве й вірне каміння мусить бути в тебе для ваги; справедлива й вірна мірка мусить бути в тебе, щоб ти довго жив на світі, на цій землі, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати;

¹⁶ огидний бо перед Господом, Богом твоїм, кожен, хто таке робить, кожен, хто творить кривду.

¹⁷ Пам'ятай, що вчинив з тобою Амалек у дорозі, після виходу з Єгипту,

¹⁸ як він напав на тебе в дорозі й висік у тебе в затиллі всіх знеможених, тоді, коли ти сам був стомлений і знесилений; і він не боявся Бога!

¹⁹ Тож як Господь, Бог твій, дасть тобі спокій від усіх ворогів довкола тебе, в землі, що її Господь, твій Бог, хоче тобі дати в наслідну власність, мусиш стерти з-під небес пам'ять про Амалека. Не забудь же!»

РОЗДІЛ: 26

«Коли прийдеш у землю, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати в посілість, і заволодієш нею та й осядеш у ній,

² то візьмеш первини всіх плодів, які здобудеш із твоєї землі, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати, і, поклавши їх у кошик, підеш до того місця, що його вибере Господь, твій Бог, щоб на ньому перебувало його ім'я,

- ³ і ввійдеш до священика, який тоді урядуватиме, і промовиш до нього: Об'являю сьогодні перед Господом, Богом моїм, що я оце прийшов уже в землю, про яку Господь клявся нашим батькам, що дасть її нам.
- ⁴ Священик візьме з твоїх рук кошик і поставить його перед жертовником Господа, Бога твого.
- ⁵ А ти станеш тоді промовляти перед Господом, Богом твоїм: Блукаючим арам'єм був мій батько, спустивсь він був у Єгипет і тулився там як чужинець, малолюдний; там же став він народом велелюдним, потужним і численним.
- ⁶ Та єгиптяни зневажали нас, утискали й накладали на нас важке рабство.
- ⁷ Тоді зняли ми голос до Господа, Бога батьків наших, і Господь почув наш голос і побачив наше горювання, нашу гірку працю й нашу біду,
- ⁸ і вивів нас Господь з Єгипту потужною рукою та простягнутим рама'ям, серед великого страху, знаків і чудес;
- ⁹ і привів нас на те місце й дав нам цю землю, що тече медом і молоком.
- ¹⁰ Тож оце тепер я приношу перво-плоди землі, що ти, Господи, дав їх мені. І поставивши їх перед Господом, Богом твоїм, уклонишся лицем до землі перед Господом, твоїм Богом.
- ¹¹ І радітимеш з усього добра, яке Господь, Бог твій, дав тобі і твоєму домові, ти сам і левіт, і приходень, що буде серед тебе.
- ¹² Як на третій рік, рік десятин, скінчиш відділяти всі десятини з твого врожаю, і даси їх левітові, приходневі, сироті та вдові, що їстимуть досита в своїх містах,
- ¹³ тоді промовиш перед Господом, Богом твоїм: Я виніс із хати, що святе, і дав із нього левітові й приходневі, й сироті, і вдові, по заповіді, яку ти заповідав мені; не переступив я твоїх заповідей, ані й не забув про них.
- ¹⁴ Нічого з того не їв я в своїм смутку, і не відкладав набік, коли був я нечистий, ані не давав я з того нічого для мерця: я слухав голос Господа, Бога мого, й чинив усе, що ти заповідав мені.
- ¹⁵ Споглянь із твоєї святої оселі, з небес, і благослови твій люд, Ізраїля, і землю, що її дав нам, як клявся нашим батькам, землю, що тече молоком та медом!
- ¹⁶ Сьогодні наказує тобі Господь, Бог твій, виконувати ці установи й рішення; тож виконуватимеш їх старанно всім твоїм серцем і всією Душею твоєю.
- ¹⁷ Ти одержав нині від Господа заяву, що він буде тобі Богом, якщо ти ходитимеш його дорогами та додержуватимеш його у-станови й заповіді і рішення та й слухатимешся його голосу.
- ¹⁸ А Господь заявив тобі сьогодні, що ти будеш для нього його особливим народом, як це обіцяв тобі, коли додержуватимеш його заповіді;
- ¹⁹ і тоді учинить він тебе вищим над усіма народами, які він створив собі на хвалу, на славу й на честь. Ти ж будеш народом святим у Господа, Бога твого, як це він обіцяв тобі.»

РОЗДІЛ: 27

І заповідали Мойсей та старші Ізраїля народіві словами: «Додержуйтеся всякої заповіді, що я заповідаю вам сьогодні.

- ² Як перейдете через Йордан у землю, що її Господь, Бог твій, хоче тобі дати, поставиш собі великі камені, побілиш їх вапном,

- ³ і напишеш на них усі слова закону, коли перейдеш, щоб простувати в землю, яка тече молоком та медом, як обіцяв тобі Господь, Бог твоїх батьків.
- ⁴ Тож як перейдете Йордан, то ці камені, про які я нині заповідаю вам, поставите на горі Евал (Герізім); і побілиш їх вапном.
- ⁵ Там поставиш ти жертovníк Господеві, Богу твоєму, жертovníк із каменів, і не вдарятимеш у них долотом;
- ⁶ із цілого каменя спорудиш жертovníк Господеві, твоєму Богові, та вознесеш на ньому всепалення Господеві, твоєму Богові.
- ⁷ Тоді принесеш мирні жертви й їстимеш там та й веселитимешся перед Господом, Богом твоїм.
- ⁸ А на каменях напишеш усі слова цього закону, виковуючи їх виразно.»
- ⁹ Мойсей і священники-левіти промовили до всього Ізраїля так: «Мовчи, Ізраїлю, і слухай: сьогодні ти став народом Господа, Бога твого;
- ¹⁰ слухай же голос Господа, твого Бога, й виконуй його заповіді й установи, що це нині заповідаю тобі »
- ¹¹ Цього дня заповідав Мойсей народові словами:
- ¹² «Як перейдете Йордан, то оці стануть на Герізім-горі, щоб благословити народ: Симеон, Леві, Юда, Іссахар, Йосиф і Веніямин.
- ¹³ А оці стануть на Евал-горі, щоб проклинати: Рувим, Гад, Ашер, Завулон, Дан і Нафталі.
- ¹⁴ І заходяться левіти промовляти, кажучи грімким голосом до всіх Ізраїльтян:
- ¹⁵ Проклят чоловік, що робить якусь подобу, чи тесану, чи литу, гидоту перед Господом, діло рук майстра, і ставить її у критому місці! І весь народ у відповідь скаже: Амінь!
- ¹⁶ Проклят, хто зневажає свого батька й свою матір! І весь народ скаже: Амінь!
- ¹⁷ Проклят, хто пересуває межі (посілости) свого ближнього! І весь народ скаже: Амінь!
- ¹⁸ Проклят, хто зводить сліпого з дороги! І весь народ скаже: Амінь!
- ¹⁹ Проклят, хто кривосудить приходня, сироту й вдову! І весь народ скаже: Амінь!
- ²⁰ Проклят, хто згрішить із жінкою свого батька, відкриє полу батькового плаща! І весь народ скаже: Амінь!
- ²¹ Проклят, хто зійдеться з якою скотиною! І весь народ скаже: Амінь!
- ²² Проклят, хто згрішить із сестрою, з дочкою свого батька або з дочкою своєї матері! І весь народ скаже: Амінь!
- ²³ Проклят, хто згрішить із своєю тещею! І весь народ скаже: Амінь!
- ²⁴ Проклят, хто тайкома вб'є свого ближнього! І весь народ скаже: Амінь!
- ²⁵ Проклят, хто бере дарунок (підкуп), щоб погубити душу безвинну! І весь народ скаже: Амінь!
- ²⁶ Проклят, хто не додержує слів цього закону, не виконує їх! І весь народ скаже: Амінь!»

РОЗДІЛ: 28

«Як будеш уважно слухати голос Господа, Бога твого, виконуючи старанно всі його заповіді, що їх заповідаю тобі сьогодні, то Господь, Бог твій, поставить тебе високо над усіма народами землі,

² і всі ці благословення зійдуть на тебе та здійсняться на тобі, якщо слухатимешся голосу Господа, твого Бога.

³ Благословен будеш у місті й благословен на полі;

⁴ благословен буде плід твого лона і плід твоєї землі і плід твоїх тварин, великорослого та дрібного скоту.

⁵ Благословен буде твій кошик і твоя діжа.

⁶ Благословен будеш, увіходивши, й благословен будеш, виходивши.

⁷ Твоїх ворогів, які стануть проти тебе, Господь розіб'є перед тобою; одним шляхом вони вийдуть проти тебе, а сімома шляхами втікатимуть від тебе.

⁸ Господь повелить благословенню, щоб воно було з тобою в твоїх коморах і в усякім ділі рук твоїх, та поблагословить тебе в землі, що її Господь хоче тобі дати.

⁹ Господь поставив тебе для себе як народ святий, як клявся тобі, -коли виконуватимеш заповіді Господа, Бога твого, та й ходитимеш його дорогами.

¹⁰ І всі народи землі побачать, що тебе названо іменем Господнім, і боятимуться тебе.

¹¹ І дасть тобі Господь ущерт: плід твого лона, плід твого скоту, плід твого поля на землі, що її Господь, Бог твій, клявся твоїм батькам дати тобі.

¹² Господь відчинить для тебе свою благодатну скарбницю, небо, щоб послати в пору свою дощ тобі на землю і щоб благословити всяке діло рук твоїх; і ти позичатимеш багатом народам, сам же не позичатимеш ні в кого.

¹³ Господь поставить тебе на чолі, не позаду, і будеш завжди йти лиш угору, не йтимеш униз ніколи, - але як слухатимешся заповідей Господа, Бога твого, які заповідаю тобі сьогодні, щоб ти додержував і виконував їх;

¹⁴ і не відхилявся, ні праворуч ні ліворуч від усіх слів, що їх заповідаю сьогодні, та щоб не ходив за іншими богами й не служив їм.

¹⁵ Коли ж не слухатимешся голосу Господа, Бога твого, і не виконуватимеш пильно всіх заповідей його й установ, які заповідаю тобі нині, то спадуть на тебе всі ті прокляття й спостигнуть тебе:

¹⁶ Проклят будеш у місті і проклят будеш на полі.

¹⁷ Проклят буде твій кошик і твоя діжа.

¹⁸ Проклят буде плід твого лона й плід твоєї землі та й те, що приведе тобі худоба й що вродиться в тебе в кошарі.

¹⁹ Проклят будеш, як увіходитимеш, і проклят будеш, як виходитимеш.

²⁰ Господь зішле на тебе прокляття, замішання й страх у всякому ділі твоїх рук, доки не загинеш і не зникнеш притьмом за твої лихі вчинки; за те, що покинув мене.

²¹ Господь наведе на тебе чуму, доки вона тебе цілком не згладить із землі, куди ти йдеш, щоб зайняти її.

²² Господь поб'є тебе сухотами і пропасницею, запаленням і жаром, посухою й сажкою та зоною, і все те вчепиться тебе, поки не згинеш.

²³ Твоє небо, що в тебе над головою, стане міддю, а земля, що під тобою, залізом.

²⁴ Замість дощу сипатиме Господь тобі на землю порохи та пісок, які падатимуть на тебе, аж поки не зникнеш.

²⁵ Господь віддасть тебе на поталу ворогам твоїм; одним шляхом виступатимеш

проти них, а сімома втікатимеш від них, і станеш страховищем для всіх царств земних.

26 Твій труп стане поживою всякому птаству небесному й звірю земному, та й нікому буде їх відганяти.

27 Господь поб'є тебе єгипетською болячкою, вередями, коростою й паршами, й ти не здолаєш вилікуватися з них.

28 Господь поб'є тебе шалом, сліпотою й божевіллям,

29 так що ходитимеш навпомацки опівдні, як ходить сліпий у темряві, і ніяка справа тобі не пощастить; ти зазнаєш тільки гнету й заздрости, та й нікого не буде, щоб тебе рятувати.

30 Засватаєш жінку, а візьме її собі інший; збудуєш хату, а жити в ній не будеш; насадиш виноградник, а користатися з нього не будеш.

31 Вола твого заріжуть перед твоїми очима, й ти не їстимеш з нього; твого осла заберуть у тебе, й він не повернеться більше тобі; твоїх овець пооддають твоїм ворогам, і нікому буде допомогти тобі.

32 Твоїх синів і твоїх дочок пооддають іншому народові і твої очі бачитимуть це та й плакатимуть щодня по них, та ти будеш безсильний.

33 Врожай із твого поля й усю твою працю їстиме народ, якого ти не знаєш; а тебе будуть повсякчасно тільки гнітити й утискати.

34 Ти втратиш розум на вид того, що побачать очі твої.

35 Поб'є тебе Господь лихими болячками на колінах і на голінках, від підшви аж до тім'я, і ти не спроможешся вигоїтись,

36 Поведе Господь тебе й твого царя, що його поставиш над собою, до народу, якого ні ти не знав, ні твої батьки; і служитимеш у нього іншим богам, дереву та каменю,

37 і зробишся дивовищем, приказкою та посміховиськом серед усіх народів, до яких приведе тебе Господь.

38 Багато насіння нестимеш на поле, а мало збиратимеш, бо пожере його сарана.

39 Насадиш і обробиш виноградники, а вина не питимеш і не назбираєш нічого, бо черва поїсть усе.

40 Оливкове дерево буде в тебе по цілім твоїм краю, та не намастишся олією, бо маслини пообпадають.

41 Сини й дочки вродяться в тебе, але твоїми вони не будуть, бо підуть у неволю.

42 Всі твої дерева й усі плоди твоєї землі сарана поз'їдає.

43 Приходень, що серед тебе, зноситиметься дедалі вище й вище над тобою, а ти падатимеш дедалі нижче й нижче.

44 Він тобі позичатиме, ти ж не будеш йому позичати; він буде головою, а ти будеш хвостом.

45 Отак упадуть на тебе всі ці прокляття, і гонитимуть за тобою, і поразять тебе, поки не загинеш; бо ти не послухався голосу Господа, Бога твого, і не додержав заповідей і установ його, які він тобі заповідав.

46 І будуть ці прокляття на тобі та на твоєму потомстві ознакою і дивом повіки.

47 За те, що ти не служив весело Господеві, твоєму Богові, радіючи серцем у всіх достатках,

48 служитимеш твоїм ворогам, які Господь пошле на тебе, - в голоді, у спразі, в наготі, терпівши в усьому нестаток; вони накладуть тобі залізне ярмо на шию, поки не знищать тебе.

- 49** Господь підійме проти тебе народ іздалека, з кінця землі, що злетить на тебе, мов орел; народ, мови якого ти не розумієш;
- 50** народ із жорстоким виглядом, який не вважає на старих і не має милосердя до дітей;
- 51** який пожере плід твоєї скотини й урожай твоєї землі, поки не знищить тебе; який не залишить тобі ні зерна, ні вина, ні олії, ні того, що приведе тобі худоба, ні того, що вродиться в твоїй кошарі, поки не вигубить тебе.
- 52** Він стане облогою навколо всіх твоїх міст, аж поки не впадуть по всій твоїй країні високі й укріплені мури, що на них ти покладався; він обляже всі твої міста по всій твоїй країні, що її Господь, Бог твій, дасть тобі.
- 53** Ти їстимеш плід свого лона, тіло своїх синів і своїх дочок, які Господь, Бог твій, дасть тобі під час облоги та натиску, коли тіснитиме тебе твій ворог.
- 54** Найніжніший і найм'якшого серця чоловік між вами споглядатиме з-під лоба на рідного брата й на любу жінку та решту дітей, що залишив їх живими,
- 55** щоб не дати нікому з них тіла власних дітей, які їстиме сам; бо не залилось у нього нічого під час облоги й тиску, коли тіснитиме тебе твій ворог по всіх твоїх містах.
- 56** Найніжніша й найделікатніша між вами жінка, що, випещена й розніжнена, не наважувалася ступити босою ногою на землю, позиратиме з-під лоба на свого коханого чоловіка, на свого сина й на свою дочку,
- 57** задля породільної плівки й задля дітей, що їх має породити; бо вона з'їсть їх потайки з-за браку всього під час облоги й тиску, коли буде тіснити тебе твій ворог по твоїх містах.
- 58** Як не виконуватимеш старанно всі слова закону, що їх списано в цій книзі і не боятимешся отого славного й страшного імени: Господа, Бога твого,
- 59** то Господь наśle на тебе й на твоє потомство надзвичайні кари, кари великі й в'їдливі: тяжкі й довготривалі недуги.
- 60** Та й наведе на тебе всі єгипетські пошесті, яких ти так боїшся; і вони причепляться до тебе.
- 61** А ще наведе Господь на тебе всяку іншу недугу й усяку іншу язву, що про них не написано в книзі цього закону, - поки не згинеш;
- 62** і залишаться вас мало, дарма що було вас багато, як зір небесних; бо ти не послухався голосу Господа, Бога твого.
- 63** І як радів вами Господь, коли чинив вам добре й множував вас, так радітиме, коли стане вигублювати вас та винищувати; таким робом ви будете відірвані від землі, куди йдете, щоб її зайняти.
- 64** Господь розсіє вас між усіма народами, від кінця землі до кінця землі; там служитимеш іншим богам, яких ти не знаєш, ні ти, ні твої батьки, - дереву й каменю.
- 65** Та між тими народами спокою ти не знаєш, і твоя стопа не знайде місця спочинку; Господь вкладе там у тебе лякливе серце, і згасатимуть твої очі, й душа умліватиме.
- 66** Життя повисне перед тобою, немов на нитці, ти лякатимешся вночі й удень; не будеш певний свого життя.
- 67** Вранці казатимеш: Коли б уже настав той вечір! - а ввечері говоритимеш: І де він, той ранок? - від страху, що опадє твоє серце, і від того всього, що побачать очі твої.
- 68** Та й приведе тебе Господь назад у Єгипет, на човнах, по тій дорозі, про яку був сказав тобі: Не смієш уже більше бачити її! І виставлять вас там як рабів і рабинь

твоїм ворогам на продаж, але нікому буде вас купувати.

⁶⁹ Це слова союзу, що його Господь заповідав Мойсєєві заключити з синами Ізраїля, у землі Моав, окрім того союзу, який був заключив з ними на горі Хорив.»

РОЗДІЛ: 29

Скликав Мойсей усього Ізраїля і промовив до них: «Ви бачили все, що зробив Господь перед вашими очима в Єгипетській землі з фараоном, зо всіма його рабами та зо всім його краєм;

² великі проби, що їх бачили ваші очі, оті великі знаки й чудеса.

³ Та не дав вам Господь розуму, щоб збагнути, і очей, щоб бачити, і вух, щоб чути, аж до цього дня.

⁴ Водив я вас по пустині сорок років: ваша одежа на вас не розлізлась, і взуття на ногах у вас не позносилось.

⁵ Хліба ви не їли, вина й п'яного напою не пили, щоб зрозуміли, що я Господь, Бог ваш.

⁶ А коли прийшли ви на те місце, то Сихон, цар хешбонський, і Ог, цар башанський, вийшли проти нас воювати, але ми їх побили,

⁷ взяли їхній край і віддали його на власність рувимлянам, гадіям і половині покоління манассіян.

⁸ Додержуйте ж слова цього союзу й виконуйте їх, щоб усе, що робитимете, вам щастило.

⁹ Сьогодні ви стоїте всі перед Господом, Богом вашим: голови ваші, судді ваші, старші ваші, начальники ваші, всі мужі ізраїльські,

¹⁰ ваші діти, ваші жінки, і твій приходень, що в межах твого табору, від дроворуба до водоноші,

¹¹ щоб увійти в союз із Господом, Богом твоїм, що Господь, Бог твій, під клятвою укладає сьогодні з тобою,

¹² щоб поставити собі тебе нині своїм народом і щоб ти мав його за свого Бога, як він сам обіцяв тобі і клявся твоїм батькам Авраамові, Ісаакові та Якову.

¹³ Та не з вами одними укладаю я сьогодні цей союз і складаю цю присягу,

¹⁴ але й з тими, що нині тут стоять з нами перед Господом, Богом нашим, і з тими, що їх тут сьогодні немає з нами.

¹⁵ Знаєте добре, як ми жили в Єгипетській землі, і як ми переходили посеред народів, через які ви перейшли;

¹⁶ та й бачили їхні гидкі й бридкі божища-дерево й камінь, срібло й золото - що вони їх у себе держать.

¹⁷ Тож нехай не буде між вами чоловіка або жінки, або дитини, або покоління, чие серце відвернулося б нині від Господа, Бога нашого, щоб іти служити богам тих народів. Нехай не буде між вами коріння, що плодить отруту й полин;

¹⁸ щоб ніхто, почувши слова тієї присяги, не зводив себе благословенням у своїм серці, кажучи: Таж мені буде добре, бо житиму по своїй волі; щоб він не пропав, як той, що п'є води подостатком і ніяк не може загасити спраги.

¹⁹ Господь не схоче простити йому, бо саме тоді запалає Господній гнів і його ревність на того чоловіка, і спадуть на нього всі прокляття, написані в цій книзі, та й зітре Господь з-під небес його ім'я.

- ²⁰ І видалить він (Господь) його з усіх поколінь Ізраїля на погибель, згідно з усіма прокляттями союзу, які записані в цій книзі закону.
- ²¹ Прийдешнє покоління, ваші діти, які прийдуть після вас, і чужинець, який прийде з далекої землі, побачивши лихо-бід у тієї землі й недуги, що їх Господь нашле їй:
- ²² сірку й сіль і спалену дощенту країну, так, що нічого на ній не сіятиметься, не ростиме, не здійметься жодна билинка, мов ту руїну, якою Господь у своїм гніві та обуренні зруйнував Содом, Гомору, Адму й Цевоїм, -
- ²³ усі народи скажуть: Завіщо ж Господь зробив так цій землі? Чому так сильно запалав його гнів?
- ²⁴ І відкажуть: За те що покинули союз Господа, Бога своїх батьків, що його він заключив з ними коли виводив їх з Єгипетської землі,
- ²⁵ і пішли служити іншим богам та й припадали лицем перед ними, перед богами, яких вони не знали і яких він їм не дав.
- ²⁶ Тим і запалав гнів Господній на цю землю, так що Господь навів на неї всі прокляття, записані в цій книзі.
- ²⁷ Господь і вирвав їх з їхньої землі в гніві та й у досаді й у крайнім обуренні, та кинув в іншу землю, як воно і є нині.
- ²⁸ Що скрите, те належить Господеві, нашому Богові; що ж відкрите, це наше й наших дітей, повіки, щоб ми виконували всі слова того закону.

РОЗДІЛ: 30

«Як же все те надійде на тебе, благословення й прокляття, що я появив перед тобою, і як ти між усіма народами, куди загнав був тебе Господь, Бог твій, приймеш їх до серця,

² і навернешся до Господа, Бога твого, і слухатимешся його голосу, ти і твої сини, в усьому так, як я заповідав тобі сьогодні, всім твоїм серцем і всією твоєю душею,

³ то Господь, Бог твій, дасть тобі кращу долю і змилюється над тобою; він позбирає тебе знову з-поміж усіх народів, між якими порозсівав тебе Господь, Бог твій.

⁴ Навіть якби твої вигнанці були й на самому кінці неба, то й звідтіля позбирає тебе Господь, Бог твій, і звідти візьме тебе;

⁵ та й приведе тебе Господь, твій Бог, у землю, якою заволоділи твої батьки, і ти заволодієш нею, і зробить тебе щасливим, і намножить тебе більше, ніж твоїх батьків.

⁶ Тоді Господь, Бог твій, обріже твоє серце й серце твоїх потомків, щоб ти любив Господа, Бога твого, всім твоїм серцем і всією душею твоєю, та й щоб ти жив.

⁷ Всі ті прокляття оберне Господь, Бог твій, проти твоїх ворогів і ненависників, які тебе переслідували.

⁸ А ти знову слухатимешся голосу Господа, твого Бога, й виконуватимеш усі його заповіді, що їх заповідаю тобі сьогодні.

⁹ І Господь, Бог твій, дасть тобі достаток у всякому ділі рук твоїх, у плоді твого лона й у плоді твоєї скотини, й у плоді твого поля - тобі на благо; бо Господь знову радітиме тобою, даючи тобі добро, як радів він твоїми батьками:

¹⁰ тому що слухатимешся голосу Господа, Бога твого, допильновуючи його заповіді та його установи, те, що написано в цій книзі закону, тому, що повернешся до

Господа, Бога твого, всім твоїм серцем, усією душею твоєю.

11 Бож заповідь, яку заповідаю тобі нині, не занадто тяжка для тебе й недосяжна тобі.

12 Не на небесах вона, щоб казати: Хто зніметься для нас на небо й дістане її нам, щоб ми її почули та виконували?

13 Та й не за морем вона, щоб казати: Хто для нас поплине ген за море, і дістане її нам, щоб ми її почули та виконували?

14 Ні! це слово дуже близько до тебе, воно в тебе на устах і у твоєму серці, щоб його виконувати.

15 Гляди, сьогодні я появив перед тобою життя й добро, смерть і лихо!

16 Як слухатимеш заповіді Господа, Бога твого, що її заповідаю тобі нині, - любитимеш Господа, Бога твого, ходитимеш його дорогами та додержуватимешся його заповідей, установ і рішень, - то житимеш і розмножишся, і Господь, Бог твій, поблагословить тебе на землі, що йдеш її зайняти.

17 Коли ж твоє серце відвернеться, і ти не слухатимеш, і даси себе звести і станеш припадати лицем до землі перед іншими богами та служити їм,

18 то заявляю вам сьогодні, що загинете напевно; не довго житимете на землі, куди ти, перейшовши Йордан, простуєш, щоб її зайняти.

19 Я кличу сьогодні проти вас на свідків небо й землю; життя і смерть появив я перед тобою, благословення й прокляття. Вибирай життя, щоб жити на світі тобі і твоєму потомству,

20 любивши Господа, Бога твого, слухавшись його голосу та прихилившись до нього; в тому бо полягає твоє життя й твоє довголіття, щоб тобі жити на землі, яку Господь, твій Бог, клявся дати твоїм батькам: Авраамові, Ісаакові та Якову.»

РОЗДІЛ: 31

1 пішов Мойсей і став промовляти до всього Ізраїля оцими словами,

2 кажучи до них: «Тепер мені сто двадцять років; не здолаю вже ні виходити ні входити. Господь сказав мені: Ти не перейдеш через оцей Йордан.

3 Сам Господь, Бог твій, перейде перед тобою, він знищить перед тобою ці народи, й ти ввійдеш у їхню посілість; Ісус (Навин) перейде перед тобою, як заповідав Господь.

4 І вчинить Господь з ними, як учинив із Сихоном та Огом, аморійськими царями, і з їхнім краєм, знищивши їх.

5 Господь віддасть їх вам у руки, й ви зробите з ними точно за наказом, що його я дав вам.

6 Тримайтеся кріпко й хоробро, не бійтесь і не лякайтесь їх! Сам Господь, Бог твій, рушає з тобою; він тебе не лишить і не покине.»

7 Потім покликав Мойсей Ісуса й перед очима всього Ізраїля промовив до нього: «Держися кріпко й хоробро! Ти бо ввійдеш із цим народом у землю, про яку Господь клявся їхнім батькам, що дасть її їм, а ти передаси її їм у власність.

8 Сам Господь ітиме перед тобою, він сам буде з тобою; не опустить тебе й не покине, тож не бійся й не тривожся.»

9 Мойсей списав цей закон і віддав його священикам, синам Леві, що носять кивот Господнього союзу, й усім старійшинам Ізраїля.

10 І заповідав їм Мойсей, кажучи: «Наприкінці кожного сьомого року, в призначений

час відпустового року, в свято кучок,

11 коли увесь Ізраїль прийде, щоб з'явитися перед Господом, Богом своїм, на тому місці, що його він вибере, читатимеш оцей закон перед усім Ізраїлем, щоб вони чули.

12 Згромадь людей - чоловіків, жінок, малолітків і приходнів, що в твоїх містах, щоб слухали та навчалися боятись Господа, Бога вашого, та щоб пильно виконували всі слова цього закону.

13 Також їхні діти, які нічого не знають, нехай слухають і навчаються боятись Господа, Бога вашого, по всі дні вашого життя на землі, що її, перейшовши Йордан, маєте зайняти.»

14 Тоді сказав Господь Мойсеєві: «Ось близько день твоєї смерті. Поклич Ісуса (Навина), і станьте в наметі зборів, а я дам йому мої накази.» Пішли Мойсей і Ісус та й стали в наметі зборів.

15 І з'явився Господь у наметі в стовпі хмари; тоді став стовп хмари біля входу в намет.

16 І сказав Господь до Мойсея: «Ти оце ляжеш із твоїми батьками, а народ цей устане й почне блудувати слідом за чужими богами землі, до якої простує; мене ж покине і зламає мій союз, що його я заключив з ними.

17 Але мій гнів запалає на нього того ж дня, і я покину їх і сховаю від них своє лице, і вони стануть здобиччю інших, і спостигне їх усяка біда та горе. Тоді він скаже: Чи не тому спостигло мене це горе, що немає мого Бога серед мене?

18 Я ж цього дня зовсім сховаю своє лице за все те зло, що він його накоїв, що звернувся до інших богів.

19 Отож спишіть собі цю пісню та навчіть її синів Ізраїля, вкладіть її в уста їм, щоб ця пісня була мені свідоцтвом проти синів Ізраїля.

20 Бо як приведу його в землю, що тече молоком та медом, яку я клявся дати його батькам, він наїсться досита, розтовстіє та й звернеться до інших богів, запопадеться їм служити, - мене ж зневажать і мій союз зламають.

21 І коли спіткають його всякі злидні та горе, то ця пісня - бож не забудеться вона в устах його потомків - буде свідком проти нього, що я справді знав перше, ніде впровадив його в землю, про яку клявся, які то заміри порушаться в ньому вже сьогодні.»

22 -Того дня Мойсей списав цю пісню і навчив її синів Ізраїля.

23 Та й дав Господь свої накази Ісусові, (Навинові), і сказав: Будь сильний і відважний! Ти бо маєш привести синів Ізраїля в землю, що про неї я їм клявся, і я буду з тобою.»

24 Коли Мойсей скінчив писати слова цього закону в книзі аж до кінця,

25 тоді звелів він левітам, які носили кивот Господнього союзу:

26 «Візьміть книгу цього закону й покладіть її з боку біля кивоту союзу Господа, Бога вашого; він буде там свідком проти тебе,

27 бо я знаю твою непокірливість і що в тебе твердий карк. Як тепер, ще за мого життя з вами, ви противились Господеві, то що вже по моїй смерті!

28 Зберіть до мене всіх старійшин ваших поколінь і ваших начальників, хочу промовляти, щоб ви чули ці слова, і хочу кликати на свідків проти них небо й землю.

29 Знаю бо добре, що після моєї смерті ви зіпсуєтесь зовсім і звернете з дороги, що

її я вам заповідав; що в майбутності впаде на вас лихо за те, що чинитимете зло перед очима в Господа, приводивши його до гніву ділами ваших рук.»

³⁰ І промовив Мойсей до вух усієї громади Ізраїля слова тієї пісні, до самого кінця.

РОЗДІЛ: 32

«**В**слухайтесь небеса, я промовлятиму, слухай слів моїх, земле!

² Нехай, як дощ, накрапає моя наука, росю хай розіллється моє слово, як волога на травицю і як дощ рясний на рослину.

³ Бо ім'я Господнє прославляю: воздайте славу нашому Богові!

⁴ Він - скеля; звершені його діла, бо всі його дороги - справедливість; Бог - вірність, без жадної омани, він справедливий і правий!

⁵ Зневажали його ті, що не сини йому більше, а кодро крутіїв зрадливих!

⁶ То так оддячуєш Господеві, народе глупий, нетямущий? Хіба ж не він- твій батько, твій Творець, що створив тебе і тебе підтримує?

⁷ Згадай лишень дні здавен-давні, збагни літа від роду й до роду! Спитай у батька, й він звістує тобі, у людей старих, вони ж тобі повідають.

⁸ Коли Всевишній призначав людям насліддя, коли розділяв народи, то встановив народам межі, за числом синів Ізраїля:

⁹ Господня ж частина - народ його, Яків - уділ його насліддя.

¹⁰ Господь знайшов його в краю пустиннім, у дикій пустелі, що її виття звірів наповнює, і заходивсь його пестити, за ним ходити, та берегти, мов зіницю ока.

¹¹ Як орел манить (до злету) своїх малят і над орлятами ширяє, так простер він крила, підхопив його та й поніс на своїх перах.

¹² Господь один водив його, не було з ним чужого бога.

¹³ Водив його по вершинах краю, годував його плодами поля; давав йому мед зо скелі ссати й олію з каменя твердого;

¹⁴ Коров'ячу сметану й молоко овече, разом із туком ягнят, башанських баранів, козлів, з тучним зерном пшениці, і пив ти кров грона - вино шипуче.

¹⁵ Потовстішав Єшурун та й вибуяв; став ситний, вгодований, грубий; і покинув Бога, що створив його, зневажив скелю, що його врятувала.

¹⁶ Вони розсердили його божищами чужими, гидотами його роздратували.

¹⁷ Жертву приносили бісам, не Богові, богам, яких і не знали досі; новим, які поприходили недавно, яких батьки їхні не шанували.

¹⁸ Скелю, що привела тебе на світ, ти занехаяв, забув про Бога, що породив тебе.

¹⁹ Побачив те Господь і відкинув у гніві власних синів і дочок власних.

²⁰ Та й промовив: Сховаю лице моє від них, і побачу, який кінець їх буде; вони бо - кодро перевертнів, діти, що вірности не мають.

²¹ Вони збудили ревності мої небогом, розгнівали мене своїми бовванами; а я збуджу їх ревності ненародом, я роздратую їх - людом глупим.

²² Бо вогонь мого гніву загорівся; горить аж до Підземелля-Прірви; він пожирає землю з її плодами, спалює підніжжя гір.

²³ Нагромаджу на них нещастя, витрачу проти них стріли мої;

²⁴ Вони загинуть з голоднечі, їх спалить жар і чума люта. Зуби звірів пошлю на них і отруту плазунів.

- 25 Ззовні меч убиватиме, а всередині - жах, і юнака, й юначку, і немовлятко із сивим дідом.
- 26 Сказав би я: знищу їх, край покладу їхній пам'яті в людей;
- 27 Якби я не боявся глуму ворога, Щоб гнобителі їхні, побачивши те, не казали: Рука наша потужна, а Не Господь усе це вчинив.
- 28 Це ж народ, позбавлений глузду, і розуму в них немає.
- 29 Якби вони були розумні, то збагнули б, зрозуміли б, який кінець їм буде.
- 30 Як міг би один тисячу гнати, а двоє - пустити врозтіч десять тисяч, якщо б їхня Скеля не видала їх на поталу, якби Господь їх не покинув?
- 31 Та не така їхня скеля, як наша Скеля, самі й вороги наші так судять.
- 32 Лоза бо їхня - лоза содомська, вона з полів гоморських; їхній виноград - полин, гіркота - їхні грона.
- 33 Вино їхнє - їдь гадюча, погубна отрута гадів.
- 34 Хіба ж не сховане це в мене, не під печаттю в мене в скарбниці?
- 35 Мені належить помста й відплата, коли нога в них похитнеться; бо день загибелі їхньої близько, недоля незабаром їх вразить.
- 36 Бо Господь судитиме народ свій і змилується над своїми рабами, як побачить, що зникла сила, що нема вже більш ні раба, ні володаря.
- 37 Тоді він скаже: Де ж їхні боги, скеля, до якої прибігали?
- 38 Де ті, що тук їхніх жертв їли, що вино возліянь їхніх пили? Хай встануть і хай вам допоможуть, хай охороною вам будуть!
- 39 Дивіться отже, що я, я - Бог, і нема Бога окрім мене; я вбиваю і оживляю, завдаю ран і зцілюю; ніхто з руки моєї не врятується.
- 40 Бо я зведу руку мою до неба і скажу: Я живу вічно!
- 41 Я вигострю блискучий меч і візьму в свою руку справедливість. Тож помщуся на моїх ворогах і ненависникам своїм відплачу.
- 42 Напою кров'ю мої стріли, а меч свій нагодую м'ясом, кров'ю забитих і полонених, розкуйовдженими головами ворогів.
- 43 Радуйтеся, народи, з його людом; бо він помститься за кров своїх рабів, він помститься на ворогах своїх, землі ж своїй, своєму народові простить.»
- 44 Прийшов Мойсей і промовив усі слова тієї пісні, до вух народів, він сам і Ісус Навин.
- 45 Коли Мойсей скінчив промовляти ці слова до всього Ізраїля,
- 46 то сказав ще їм: «Візьміть собі до серця всі слова, якими я вас сьогодні остерігаю, і повідайте їх вашим дітям, щоб вони виконували пильно слова цього закону.
- 47 Бо це не пусте для вас слово; це - життя ваше, цим словом ви житимете довго на землі, куди ви, перейшовши Йордан, ідете, щоб її зайняти.»
- 48 Того ж самого дня промовив Господь до Мойсея словами:
- 49 «Зійди на ці гори Аварім, на Нево-гору, яка в землі Моав, проти Єрихону, і подивись на Ханаан-землю, яку даю синам Ізраїля у власність;
- 50 ти помреш на горі, що на неї зійдеш, і приєднаєшся до свого народу, як Арон, твій брат, помер на Гор-горі і приєднався до свого народу,
- 51 бо ви були мені невірні серед синів Ізраїля над водами Меріва-Кадешу, у Сін-

пустині, тим що не явили своєї святости серед синів Ізраїля.

⁵² Ось чому ти її тільки побачиш перед собою, туди ж не ввійдеш, у ту землю, що її я дав синам Ізраїля.»

РОЗДІЛ: 33

А ось благословення, яким Мойсей, чоловік Божий, поблагословив синів Ізраїля перед своєю смертю.

² Він промовив: "Господь прийшов із Синаю, явивсь нам із Сеїру; засяяв з гори Парану, прийшов із Меріва-Кадешу. А з його правиці вогонь палає.

³ Справді ж він любить народи. Всі їхні святі в твоїй руці, вони припали до твоїх ніг, і зважають на твої слова;

⁴ Закон, що його заповідав нам Мойсей. Його насліддя - громада Якова.

⁵ І цар постав у Єшуруні, коли збиралися голови народу, ізраїльські покоління разом.

⁶ Нехай живе Рувим, нехай не вмирає, хоч не буде його багато.

⁷ А це для Юди - і промовив: Вислухай, Господи, голос Юди і приведи його до свого народу; він борониться власними руками, прийди йому з допомогою проти ворогів.

⁸ Про Леві ж сказав: Дай твої Туммім Леві, і твої Урім - чоловікові, побожному супроти тебе, - що його випробував єси при Массі, що з ним став єси на прю біля вод Меріви;

⁹ Він же про батька-матір мовив: Я довго їх не бачив! Він не визнав своїх братів і власних дітей не визнав; але слово твоє зберегли; дотримуються твого союзу.

¹⁰ Вони навчають Якова твоїх звичаїв, Ізраїля закону твого; приносять кадило перед тобою, всепалення на жертovníку твоєму.

¹¹ Благослови, Господи, його зусилля, і праця рук його нехай буде тобі угодна; розторози крижі його ворогам, і тим, що його ненавидять, щоб вони більше не встали.

¹² А про Веніямина мовив: Пестун Господень живе безпечно! Всевишній захищає щодня його, та й живе в нього в обіймах.

¹³ Про Йосифа так сказав: Благословенна Господом земля його найціннішими дарами неба вгорі і безоднями, що лежать унизу.

¹⁴ Найкращими плодами сонця, найкращим урожаєм місяців;

¹⁵ Найкращим, що тільки є, предковічних гір, усім достатком горбів відвічних;

¹⁶ І всіма скарбами землі, й усім, що в надрах її; і ласка того, хто живе в кущі, нехай на голову Йосифа зійде, на тім'я благословенного між братами.

¹⁷ Первенця-бугая велич у нього, роги у нього, як роги в буйвола; ними він битиме народи аж до країв світу. Такі сили-силенні Ефраїма, та тисячі Манассії.

¹⁸ Про Завулону ж мовив: Радуйся, Завулоне, у твоїх виправах, а ти, Іссахаре, у твоїх наметах!

¹⁹ Вони кличуть народи на гору, і там приносять справедливі жертви; бо вони ссуть багатства моря і скриті в піску скарби.

²⁰ А про Гада говорив: Благословен той, хто поширює Гада! Він, наче лев, розлігся, і роздирає рам'я та тім'я.

²¹ Собі він вибрав щонайкращу частку, там, де княжа частка, був захований; і як зібралися князі народу, сповнив Господню справедливість і рішення його над Ізраїлем.

²² Про Дана ж мовив: Дан - це левеня, що вискакує з Башану.

- ²³ Про Нафталі сказав: Нафталі ласкою ситий, сповнений Господнього благословення; півднем і заходом хай заволодіє.
- ²⁴ Про Ашера говорив: Благословен Ашер поміж синами; нехай улюблений буде між братами, нехай в олії миє свої ноги.
- ²⁵ Твої засуви нехай будуть із заліза та криці, і сила твоя - як дні твої.
- ²⁶ Немає такого другого, як Бог Єшуруна! Він летить у небесах тобі на допомогу, у своїй величі на хмарах.
- ²⁷ Прибіжище твоє - Бог предвічний, підпора - руки віковічні; він прогнав ворога перед тобою, і сказав: Знищ!
- ²⁸ Ізраїль живе собі безпечно, джерело Якова - окремо, в землі, багатій хлібом та вином, де з неба скрапує роса.
- ²⁹ Блажен єси, Ізраїлю! Котрий народ такий, як ти, якого б вирятував Господь, щит допомоги твоєї і меч твоєї слави? Тобі будуть леститись твої вороги, а ти ступатимеш по їхніх висотах.»

РОЗДІЛ: 34

- Т**оді Мойсей зійшов із Моав-степу на гору Нево, на верх Пізга, що проти Єрихону, і показав йому Господь усю Гілеад-землю до Дана,
- ² увесь Нафталі-край і землю Ефраїма та Манассії, всю землю Юди, до Західного моря,
- ³ і Негев і околицю і поділля Єрихону, пальмового міста, аж до Цоару.
- ⁴ І промовив до нього Господь: «Це земля, що про неї клявсь я Авраамові, Ісаакові та Якову, словами: Я дам її твоєму потомству. Я дам тобі побачити її очима, але туди ти не ввійдеш.»
- ⁵ Там і помер Мойсей, раб Господній, у Моав-землі, по Господньому слову.
- ⁶ Поховано його в долині, в Моав-землі, проти Бет-Пеору; і по цей день ніхто не знає його гробу.
- ⁷ Було ж Мойсеєві сто двадцять років, як умер; очі його не потемнішали, і сила його не зникла.
- ⁸ Плакали по Мойсеєві сини Ізраїля тридцять день у Моав-степу; та й скінчилися дні плачу - жалоби по Мойсеєві.
- ⁹ А Ісус Навин наповнивсь духом мудрости, бо Мойсей поклав був на нього свої руки; тож і слухали його сини Ізраїля і чинили, як заповідав Господь Мойсеєві.
- ¹⁰ Не з'явився більше такий пророк в Ізраїлі, як Мойсей, з яким Господь розмовляв віч-на-віч,
- ¹¹ так знаками й чудесами, які Господь послав його зробити в Єгипетській землі над фараоном і над усіма його рабами та й над усім його краєм,
- ¹² як і потужною рукою й усіма великими та страшними чудесами-дивами, що їх проявив Мойсей перед очима всього Ізраїля.